

THE VALUE OF
SPECIALIZED TALENTS

**KAPITAŁ LUDZKI
W REGIONIE ŁÓDZKIM**

**HUMAN CAPITAL
IN LODZKIE REGION**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	1
SSC/BPO	4
IT	11
R&D	16
AGD	18
DUOPOLIS	20
UCZELNIE	24
MŁODZI W ŁODZI	27
POWIATOWY URZĄD PRACY	28

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	30
SSC/BPO	33
IT	40
R&D	45
HOUSEHOLD GOODS	47
DUOPOLIS	49
UNIVERSITIES	53
THE YOUTH IN ŁÓDŹ	56
POVIAT LABOUR OFFICE	57

WSTĘP

LOKALIZACJA

Łódź znajduje się w środkowej części województwa łódzkiego w centralnej Polsce. Łódź graniczy z miastami: Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki, Zgierz, Pabianice oraz z gminami: Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Brójce, Ksawerów, Nowosolna, Pabianice, Rzgów, Stryków, Zgierz.

SIEĆ POŁĄCZEŃ AUTOSTRADOWYCH ORAZ DRÓG EKSPRESOWYCH

W odległości ok. 10 km od miasta znajduje się skrzyżowanie transeuropejskich autostrad A1 i A2. W ciągu 3 lat ma powstać również nowy odcinek trasy, która ma bieć od miejsca, w którym kończy się istniejąca część (przy ul. Rzgowskiej), do węzła autostradowego A1 - Łódź Górna. To odcinek trasy, który otworzy nowe tereny inwestycyjne, a mieszkańcom z południowej części Łodzi ułatwi dojazd do autostrady. Miasto Łódź jest jednym z największych beneficjentów przemian infrastrukturalnych, jakie

zaszły w Polsce w ostatnich latach. Dzięki położeniu w samym centrum kraju rozwój powstającej sieci autostrad zapewnia komfortowe połączenie drogowe z każdym dużym miastem w Polsce. W badaniu Antal Business Environment Assessment Study 2017, infrastruktura drogowa została w skali 10 stopniowej oceniona wysokim wynikiem 8,6, co jest też najwyższym wynikiem spośród wszystkich największych przebadanych polskich miast.

SIEĆ POŁĄCZEŃ KOLEJOWYCH

Krzyżują się tu linie kolejowe z Warszawy i Kuluszek, Torunia i Kutna, Poznania i Ostrowa Wielkopolskiego. Co więcej ostatnie otwarcie najnowszego dworca kolejowego w Polsce - Łódź Fabryczna znacznie poprawiło jakość transportu kolejowego. Zostało to również docenione przez respondentów badania Antal Business Environment Assessment Study 2017, którzy bardzo wysoko ocenili również poziom transportu kolejowego - oceną 7,9 w 10 stopniowej skali. Dla rozwoju aglomeracji niezwykle istotna jest też Łódzka Kolej Aglomeracyjna. Linie prowadzą do Sieradza, Kutna, Łowicza, Kuluszek, Skierniewic i na trasie Łódź Widzew - Zgierz.

W jej zasięgu mieszka ponad 2 miliony osób. Dzięki dofinansowaniu ŁKA wkrótce zacznie wozić podróżnych z Łodzi do Tomaszowa Mazowieckiego i Opoczna, Piotrkowa Trybunalskiego i Radomska oraz na trasie Skierniewice - Łowicz - Kutno oraz zwiększy częstotliwość na trasach dotychczas istniejących.

Łódźka kolej aglomeracyjna

INFORMACJA NT. LICZBY MIESZKAŃCÓW

Województwo łódzkie liczy sobie 2480 tys. mieszkańców. Łódź wraz z okolicznymi miejscowościami liczy sobie 911,1 tys., a samo miasto Łódź liczy sobie 693,8 tys. mieszkańców. (GUS, VI, 2017)

Łódź	693 800
Pabianice	65 986
Zgierz	56 757
Aleksandrów Łódzki	21 458
Konstantynów Łódzki	17 906
Andrespol	13 579
Stryków	12 475

LICZBA SZKÓŁ WYŻSZYCH ORAZ LICZBA STUDENTÓW I ABSOLWENTÓW

Łódź jest ważnym i silnym ośrodkiem edukacyjnym. W województwie łódzkim znajduje się 26 uczelni. Liczba studentów w województwie łódzkim ogółem to 87,4 tys. Na kierunkach o profilu technicznym uczy się 12,7 tys. osób, na profilu finan-

sowym uczy się 10 tys. osób, na profilu lingwistycznym 7,2 tys., a na profilu IT - 4,2 tys. Łódzkie szkoły wyższe od lat cieszą się bardzo dobrą opinią wśród studentów. Zdobywają też wysokie miejsca w rankingach uczelni w Polsce.

BEZROBOCIE

W listopadzie 2017 roku w województwie łódzkim liczba bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 71,9 tys. osób, natomiast stopa bezrobocia wyniosła 6,7%. W samym mieście Łodzi liczba bezrobotnych zarejestrowanych w czerwcu 2017 roku wyniosła 25,1 tys.

Rzgów	10 161
Ksawerów	7 704
Brójce	6 488
Nowosolna	4 814
Suma	911 128

Łódź to trzecie co do wielkości miasto w Polsce, zlokalizowane w samym sercu Polski i Europy, które nieustannie ulega przeobrażeniom. Obecnie gospodarka Łodzi zdominowana jest przez dziedziny opierające się na wiedzy, technologiach i nowoczesnych usługach, przekształcając Łódź z miasta przemysłu włókienniczego w nowoczesne centrum usług biznesowych (BPO/SSC oraz IT i R&D), w miejsce przyjazne dla rozwoju branży logistycznej, produkcji AGD i przemysłu elektronicznego, a także biotechnologii i nowoczesnego włókiennictwa. Łódź to także ośrodek kultury i przemysłów kreatywnych, których rozwój przyciąga artystów, aktorów, filmowców, a także oferuje mieszkańcom oraz turystom wiele atrakcji i wydarzeń. Wśród wielu

atutów Łodzi, które decydują o przyciągnięciu do miasta nowych inwestycji są m.in. świetnie wykształcona kadra, dobra współpraca środowiska biznesowego i naukowego, a także konkurencyjne ceny wynajmu powierzchni biurowych. Niniejszy raport ma na celu przedstawienie otoczenia biznesowego dla pracodawców i nowych inwestorów w Łodzi.

Zapraszamy do lektury,

Artur Skiba
Prezes Antal

Urząd Miasta Łodzi

SSC/BPO

OPINIA O RYNKU

PRZEMYSŁAW HERMAN

SSC Director & Finance Director

Flint Group

Jak Pan ocenia sytuację na lokalnym rynku pracy w sektorze SSC/BPO? Jakie zmiany Pan zaobserwował na lokalnym rynku pracy w sektorze SSC/BPO w ciągu ostatnich lat?

Z roku na rok sektor SSC/BPO rozwija się nie tylko w Łodzi, ale i w całej Polsce. Łódź staje się coraz bardziej atrakcyjnym miastem zarówno dla nowych inwestycji, jak i dalszego rozwoju już obecnych w regionie. W tym sektorze w Łodzi zatrudnionych jest około 18 000 osób. Tylko w ubiegłym roku odnotowano 16-procentowy wzrost zatrudnienia, co przełożyło się na około 2500 nowych miejsc pracy. Rozwój tego sektora nie byłby możliwy bez zmian zachodzących w mieście, polepszenia jakości życia, rozwoju infrastruktury czy też wciąż pojawiających się wysokiej klasy powierzchni biurowych. W tym ostatnim obszarze w zeszłym roku odnotowano aż 20-procentowy wzrost.

Jak Pan ocenia potencjał miasta i regionu Łodzi do przyciągnięcia inwestycji o profilu BSS?

Bez wątplenia do Łodzi nowych inwestorów może przyciągać dostępność wyspecjalizowanej kadry oraz zaplecza akademickiego. Od 2 lat obserwujemy również wzrost zatrudnienia obcokrajowców, a także coraz więcej osób relokuje się z innych polskich miast właśnie do Łodzi, co może świadczyć o tym, że staje się ona coraz bardziej atrakcyjnym miastem do życia. Atutem jest lokalizacja miasta, co w połączeniu z rozwojem infrastruktury pozwala optymistycznie patrzeć w przyszłość. Dodatkowo Łódź jest wciąż na etapie inwestycji (np. Nowe Centrum Łodzi), które bez wątplenia wpływają na odbiór miasta. Natomiast czynnikiem, który by pomógł w przyspieszeniu rozwoju miasta, byłoby urucho-

mienie atrakcyjnych dla biznesu regularnych połączeń lotniczych z Portu Lotniczego Łódź im. W. Reymonta.

Czy obserwuje Pan rozwój jakościowy rynku w zakresie obsługiwanych procesów? Jeśli tak, w jakim kierunku?

Zdecydowanie tak. Pojawiające się nowe procesy są coraz bardziej zaawansowane i wymagające. Z jednej strony, wynika to z naturalnego procesu, jaki zachodzi w centrach usług wspólnych, czyli po fali migracji prostych procesów zakończonych sukcesem zarówno wewnątrz, jak i zewnątrz klienci decydują się na przeniesienie coraz bardziej skomplikowanych zadań. Z drugiej strony postępująca automatyzacja wypiera z rynku najprostsze prace, robiąc miejsce i wymuszając ukierunkowanie na te bardziej zaawansowane role.

Czy obserwuje Pan rozwój jakościowy rynku w zakresie obsługiwanych języków? Jeśli tak, w jakim kierunku?

Łódź nie odbiega lub specjalnie nie wyróżniała się na tle innych miast. Poziom kompetencji dostępnej kadry w tym zakresie oceniam na naprawdę bardzo dobrym poziomie.

DOROTA WÓJTOWICZ

Dyrektor Działu Personalnego w Polsce

i Republice Czeskiej w Firmie Barry Callebaut

Jak Pani ocenia sytuację na lokalnym rynku pracy w sektorze SSC/BPO? Jakie zmiany Pani zaobserwowała na lokalnym rynku pracy w sektorze SSC/BPO w ciągu ostatnich lat?

Jeszcze parę lat temu sektor SSC/BPO w Łodzi praktycznie nie istniał, pojedyncze firmy lokowały tu swoje centra. W ostatnim czasie widzę ogromny wzrost liczby firm z tej branży. Nowi inwestorzy dostrzegli potencjał, jaki tkwi w rynku łódzkim. Niewątpliwym atutem jest dostępność kadry intelektualnej - Łódź posiada ogromne zaplecze akademickie

oraz doświadczoną kadrę. W związku z tym sytuację na lokalnym rynku pracy oceniam dobrze i wszystko wskazuje na ciągły rozwój tego rynku w najbliższych latach. Nie bez znaczenia dla rozwoju organizacji jest dający się zaobserwować trend migracji kadry pomiędzy firmami.

Jak Pani ocenia potencjał miasta i regionu Łodzi do przyciągania inwestycji o profilu BSS?

Coraz więcej inwestorów docenia potencjał Łodzi. Dostępność zarówno kadry z doświadczeniem, jak i możliwości podnoszenia kwalifikacji w oparciu o uczelnie wyższe oraz ciągły rozwój w branży nieruchomości i pojawiająca się dostępność wysokiej klasy budynków biurowych oraz nowych mieszkań bardzo korzystnie wpływa na przyciąganie kolejnych inwestycji. Miasto ciągle inwestuje w rozwój infrastruktury oraz rozwój zaplecza kulturowego, aby przyciągnąć pracowników z innych regionów. Powstają połączenia kolejowe, doprowadzono do miasta autostrady, nowe ścieżki rowerowe oraz rozwija się sieć wypożyczalni rowerów miejskich, organizowanych jest coraz więcej koncertów, co wpływa jeszcze bardziej pozytywnie na komfort życia w Łodzi.

Czy obserwuje Pani rozwój jakościowy rynku w zakresie obsługiwanych procesów? Jeśli tak, w jakim kierunku?

Obserwujemy rozwój jakościowy rynku w zakresie obsługiwanych procesów. Oczywiście w dalszym ciągu naj-

więcej obsługiwanych jest procesów z zakresu księgowości, finansów, obsługi klienta itp., ale przeglądając oferty pracy i wymieniając się informacjami branżowymi widzę coraz więcej stanowisk bardzo specjalistycznych, np. z zakresu IT i zaawansowanych ról finansowych.

Czy obserwuje Pani rozwój jakościowy rynku w zakresie obsługiwanych języków? Jeśli tak, w jakim kierunku?

Największa liczba osób na rynku łódzkim posługuje się językiem angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim i włoskim. Znajomość tych języków wśród pracowników jest naprawdę na dobrym poziomie. W Łodzi jest wiele kierunków filologicznych i szkół językowych, które kształcą w tym zakresie. Dla samego rynku łódzkiego nie ma zasadności tworzenia nowych filologii, gdyż nawet jak potrzebny jest język niszowy, to potrzebnych jest zaledwie kilka osób. Natomiast Łódź mogłaby stać się centrum kształcenia na Polskę w tych językach niszowych i wtedy byłoby to wykorzystanie potencjału akademickiego, jaki tutaj istnieje. My jako centra SSC/BPO w Łodzi dokładamy dodatkowo wszelkich starań rozwijając umiejętności językowe swoich pracowników, dofinansowując lub pokrywając koszty ich nauki.

Jakie korzystne cechy rynku pracy w Łodzi z perspektywy inwestora Pani widzi?

Jako inwestor i Łodzianka obserwuję niesamowite przeobrażenie Łodzi, które jest wynikiem wspaniałej

współpracy między innymi pomiędzy Urzędem Miasta, Strefą Ekonomiczną, branżą nieruchomości i ośrodkami akademickimi. Widać tu kompleksowość działań, które przekładają się na ciągły rozwój miasta i poprawę komfortu życia. To, co jest niewątpliwą zaletą to pełna opieka nad inwestorem od pierwszych kroków stawianych na lokalnym rynku, jak również przez cały proces załatwiania formalności oraz po tym etapie. Departamenty Obsługi Inwestora zarówno w Urzędzie Miasta jak i w Strefie Ekonomicznej są wsparciem na każdym polu jakiego potrzebuje inwestor zarówno w kontekście wsparcia np. przy rekrutacjach, rozwoju talentów, jak i wyboru nieruchomości i wiele innych.

INFORMACJE STATYSTYCZNE

Całkowita skala zatrudnienia w branży SSC/BPO oraz IT w Łodzi i jej regionie to 18 000 osób.*

Procesy z obszaru F&A realizowane są w 95% centrów, Customer Service i ITO w 70%, natomiast z obszaru Banking w 10% centrów. Szacunkowo, na podstawie portalu LinkedIn, bazy danych Antal można określić liczbę osób zatrudnionych w strukturach F&A na 9 000, w Customer Service i ITO na 6 300, a w obszarze bankowości na 1000 osób.

Prognozowany czas rekrutacji

Czas realizacji projektów rekrutacyjnych zależy od kilku czynników:

- obszaru jakiego dotyczy rekrutacja: czas realizacji będzie różnił się ze względu na specjalizację;
- skali poziomu stanowisk – inny czas będzie potrzebny na rekrutację osób na stanowiska juniorskie, inny na specjalistów, a jeszcze inny na stanowiska kadry zarządzającej;
- wymogów językowych - zdecydowanie krótszy czas jest potrzebny na rekrutację specjalistów z takimi językami jak: hiszpański czy włoski. Więcej czasu wymagają projekty dotyczące specjalistów z językiem duńskim, fińskim czy holenderskim;
- rozpoznawalności marki i warunków, jakie firma oferuje zarówno płacowych jak i pozapłacowych oraz jakie daje możliwości rozwoju.

* Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2017, ABSL

Jako uśrednione wartości czasowe przyjmuje się:

- 100 pozycji: 1 rok
- 200 pozycji: 1,5-2 lata
- 300 pozycji: 3-4 lata
- 1000 pozycji: 5-6 lat.

Skala rotacji pracowników

Według badania Antal "Attrition. Odpływ pracowników z organizacji 2016" wskaźnik rotacji dobrowolnej w branży SSC/BPO wynosi 10,3%.

Attrition definiujemy, jako odpływ pracowników z organizacji, powodowany ich indywidualnymi decyzjami, trudnymi do przewidzenia z perspektywy organizacji. W definicji nie został uwzględniony odpływ pracowników spowodowany emeryturami i zwolnieniami z założeniem, że są to czynniki możliwe do przewidzenia przez firmę, albo wręcz przez nią kontrolowane. Wskaźnik attrition jest to liczba pracowników, którzy odeszli z organizacji we wskazanym okresie / pełna liczba pracowników we wskazanym okresie *100. Rosnący wskaźnik attrition świadczy o słabnących więziach między pracownikami i firmą.

W ramach tego pojęcia wyróżniamy:

- Szybka fluktuacja - pracownicy opuszczają organizację wkrótce po dołączeniu do niej, najczęściej w ciągu 12 miesięcy. Jest to kosztowne ze względu na to, że ta grupa pracowników nigdy nie zdołała osiągnąć pełnej efektywności i swoją pracą zwrócić kosztów.
- Utratę wysokich kwalifikacji – odejścia doświadczonych pracowników,

którzy wypracowywali znakomite wyniki. Najbardziej cenieni pracownicy posiadający duży wpływ zarówno na produktywność jak i stabilność kultury organizacyjnej.

- Wolumenową utratę pracowników – wysoki odsetek pracowników decyduje się na odejście z organizacji. Organizacja ponosi zarówno koszty powtarzanych rekrutacji, ale i zachwiania ciągłości procesów i stabilności kultury organizacyjnej.

W przypadku branży SSC/BPO 37% firm dotyka w największym stopniu szybka fluktuacja, 21% wolumenowa utrata pracowników, 42% utrata wysokich kwalifikacji.

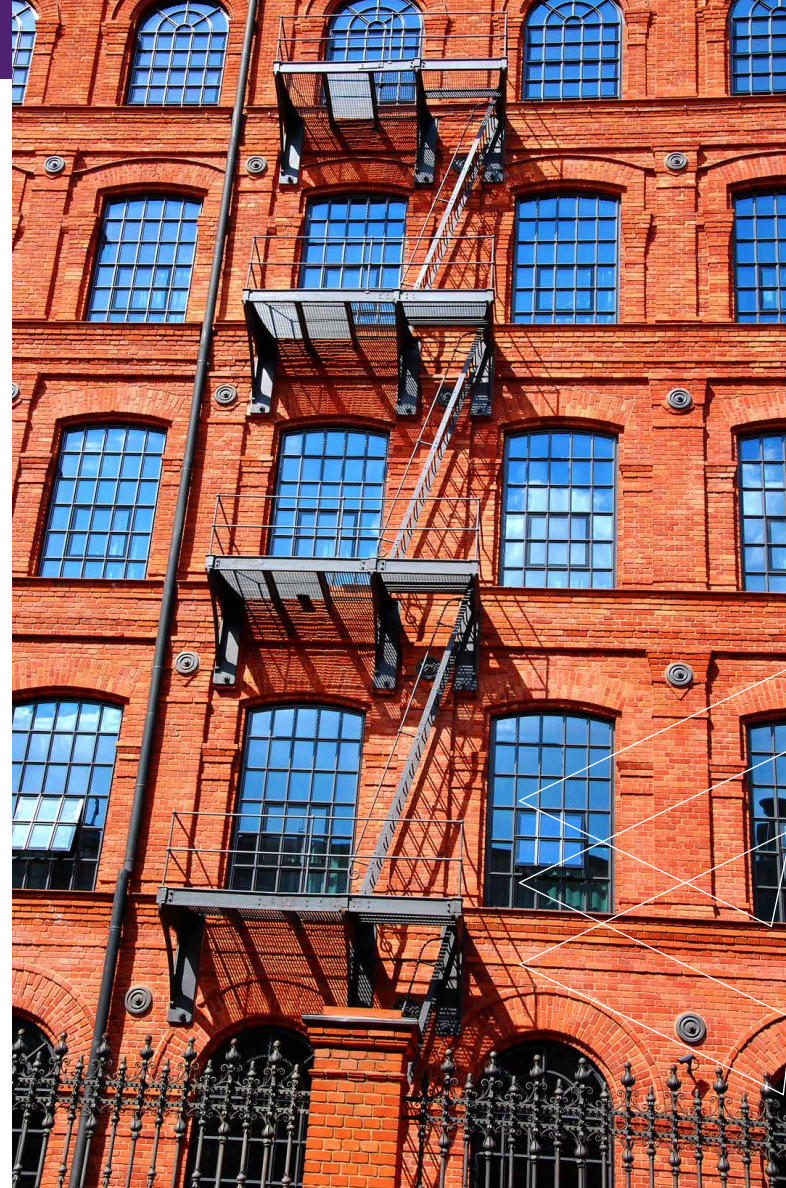

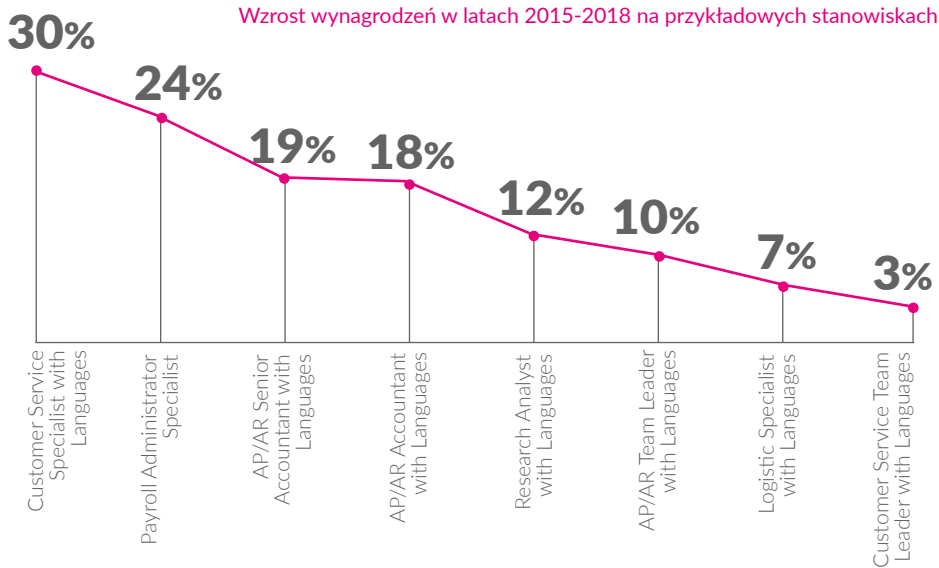
Płace w sektorze SSC/BPO

Wynagrodzenia miesięczne brutto w PLN	MIN	MAKS
Compliance Analyst with Languages	4200	5500
Research Analyst with Languages	3800	4500
Business Analyst with Languages	6000	7000
Payroll Administrator Specialist	4500	6000
Staffing Specialist with Languages	4500	5500
Logistic Specialist with Languages	5500	6500
Procurement Specialist with Languages	5500	6500
Buyer with Languages	6000	7500
Customer Service Specialist with Languages	4500	5500
Customer Service Team Leader with Languages	7000	8 000
AP/AR Accountant with English	4500	5500
AP/AR Accountant with Languages	5000	6000
AP/AR Senior Accountant with English	6000	7000
AP/AR Senior Accountant with Languages	6500	7500
AP/AR Team Leader with English	7500	8500
AP/AR Team Leader with Languages	8000	9500
RtR Accountant with English	6500	7500
RtR Accountant with Languages	7000	8000
RtR Team Leader with English	8000	9500
RtR Team Leader with Languages	9000	11000

Źródło: Opracowanie własne Antal

Wzrost płac w sektorze SSC/BPO w Łodzi przeciętnie wyniósł 15% w skali 3 ostatnich lat. Największe wzrosty nawet 30% odnotowano w obszarze Customer Service. Na stawki w szczególności wpływ ma znajomość niszowych języków obcych. Warto zwrócić uwagę, że w przypadku stanowisk liderkich i menedżerskich wzrosty wynagrodzeń ograniczają się do 10%.

Liczba cudzoziemców zatrudnionych w sektorze SSC/BPO

W I półroczu 2017 roku wydano 339 pozwoleń na pracę w województwie łódzkim w sektorze usług. Najbardziej liczne grupy to pracownicy pochodzący z Ukrainy (60%) oraz Bangladeszu (17%). Uwzględniając liczbę cudzoziemców należy wziąć pod uwagę również pracowników z krajów Unii Europejskiej stanowiących znaczący udział w kadrze zatrudnionych w branży. Według analiz Antal na podstawie przeprowadzonych rekrutacji w sektorze SSC/BPO stanowią oni szacunkowo 20% ogółu zatrudnionych, czyli mowa o rzędzie wielkości na poziomie 4000.

Średnia wieku w branży i konsekwencje

W branży SSC/BPO ponad połowa badanych przez Antal miała mniej niż 30 lat, a połowa więcej. Praca zawodowa w Polsce podejmowana jest najczęściej w wieku 24-25 lat, co uwydatnia młodą strukturę wiekową branży. Wynika to z po pierwsze stosunkowej młodości samej branży SSC/BPO, po drugie ze znacznie większego udziału osób ze znajomości języków obcych w młodszych pokoleniach. Jako, że następuje popularyzacja języków obcych, a branża centrów usług wspólnych staje się coraz bardziej znana, spodziewamy się stopniowego zwiększania liczby pracowników w tym sektorze.

ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

Szkoły średnie

W analizie językowej szkół pogimnazjalnych uwzględniono uczniów zarówno uczących się danego języka w ramach obowiązkowego programu, jak i lekcji dodatkowych w całym województwie łódzkim. Przedstawiona analiza pokazuje, że w przeciągu najbliższych 3 lat na rynku pracy dostępnych będzie ponad 130 tys. osób władających językami obcymi w stopniu przynajmniej B1 zakładanym minimalnym wymaganiu programowym szkolnictwa.

Język	Liczba uczniów
ogółem	132 634
angielski	67 754
niemiecki	47 300
francuski	6 233
rosyjski	6 351
hiszpański	2531
włoski	775
inny	1 480

Szkoły wyższe

Na wyspecjalizowanych filologiach uczy się łącznie ponad 7 tys. studentów.

Filologia	Liczba studentów
ogółem	7218
angielska	1977
niemiecka	332
francuska	272
hiszpańska	257
włoska	217
rosyjska	202

W ramach niewymienionych w powyższej tabelki kierunków uczy się jeszcze niemal 4 tys. studentów - ich kierunki obejmują filologie ogółem, a w ramach nich dostępne są języki skandynawskie, klasyczne czy chiński

Ponadto, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego absolwent ma posiadać umiejętności językowe w zakresie dziedziny nauki i dyscyplin naukowych, właściwych dla studiowanego kierunku studiów, zgodne z wymaganiami określonymi dla poziomu:

- B2 Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego na studiach I stopnia
- B2+ Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego na studiach II stopnia
- B2+ Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego na jednolitych studiach magisterskich

Oznacza to, że każdy student z liczby 87 401 w województwie łódzkim zobowiązany jest do znajomości przynajmniej jednego języka obcego na poziomie B2.

Prywatne szkoły językowe

Na terenie Łodzi funkcjonuje około 30 prywatnych szkół językowych. Są one istotnym uzupełnieniem wobec państwowych instytucji edukacyjnych. Lektoraty są prowadzone dla ponad 3000 uczniów, w tym największa przewaga jest języka angielskiego, a następnie w kolejności: języki germańskie, iberyjskie, romańskie i skandynawskie.

Benefity oferowane w branży SSC/BPO

Pracodawcy z branży SSC/BPO oferują różnorodne i bogate pakiety benefitów w celu pozyskania i utrzymania pracowników.

Benefity w branży SSC/BPO

93%	opieka medyczna dla pracownika
86%	karta fitness
82%	opieka medyczna dla rodziny pracownika
79%	dofinansowanie kursów językowych
70%	możliwość elastycznej organizacji czasu pracy
60%	ubezpieczenia na życie/majątkowe/komunikacyjne - po cenach niższych od powszechnie dostępnych na rynku.
57%	organizacja wydarzeń sportowych dla pracowników
54%	tańsze bilety do wybranych ośrodków kultury i na wydarzenia sportowe
48%	nowoczesne narzędzia pracy z dostępem do mobilnego Internetu
45%	dofinansowanie studiów
40%	fundusz emerytalny
31%	paczki okolicznościowe (święteczne, z okazji Dnia Dziecka)
30%	dofinansowanie wyjazdów wakacyjnych
29%	dofinansowanie do posiłków
20%	dodatkowe dni urlopowe
18%	jednorazowe premie w przypadku narodzin dziecka pracownika
17%	dofinansowanie i umożliwienie działalności klubom firmowym
16%	dofinansowanie do wyjazdów kolonijnych dla dzieci pracowników
15%	karta paliwowa
14%	samochód służbowy - z możliwością użytku prywatnego
12%	możliwość pożyczki od firmy na preferencyjnych warunkach
9%	fundusz reprezentacyjny
9%	jednorazowe wsparcie finansowe w przypadku trudnej sytuacji w życiu pracownika
8%	akcje prozdrowotne dla pracowników poza standardową opieką zdrowotną (np. darmowe szczepienia sezonowe)
7%	opcje na akcje
4%	karnety do spa

Źródło: Opracowanie Antal na podstawie przeprowadzonych procesów rekrutacyjnych w 2017 roku

Do mniej standardowych, ale wyróżniających ofertę pracodawcy należą: cotygodniowe masaże, przedszkole dla dzieci w miejscu pracy, pakiet relokacyjny, wynajem mieszkania, owocowe dni, napoje typu cola dla pracowników, pokój relaksu, pokój gier, dofinansowanie wycieczki w dowolne miejsce na świecie, czekolada dostępna w biurze, leżanki dla kobiet w ciąży, zniżki na bilety lotnicze, L4 płacone 100% (10 dni w roku), 26 dni urlopowych dla każdego niezależnie od stażu pracy, dofinansowanie do urlopu, pokrywanie kosztu karty miejskiej, dostęp online do prasy na całym świecie, wsparcie w zarządzaniu inwestycjami.

ATRAKCYJNOŚĆ MIASTA ŁÓDZI I REGIONU

W badaniu Antal "Aktywność specjalistów i menedżerów na rynku pracy" przeprowadzonym w 2017 roku 25% osób z sektora SSC/BPO wskazało Łódź jako potencjalne miejsce do relokacji. 5 lat wcześniej w 2012 roku wskaźnik ten wyniósł 7%.

Wyraźnie widać tendencję wzrostową w kontekście postrzegania atrakcyjności miasta. Na ten wzrost silny wpływ ma rozwijająca się oferta kulturalna miasta mająca duże znaczenie w oczach potencjalnych kandydatów, szczególnie młodszej kadry, której zatrudnienie jest specyficzne dla sektora SSC/BPO. Dodatkowo dostrzegane są niższe koszty życia w porównaniu do miast takich jak: Warszawa, Wrocław, Poznań czy Trójmiasto.

IT

OPINIA O RYNKU

Adam Owczarek

Kierownik Działu Rozwoju Uczelni i Zasobów Ludzkich na Politechnice Łódzkiej, ICT Polska Centralna Klaster

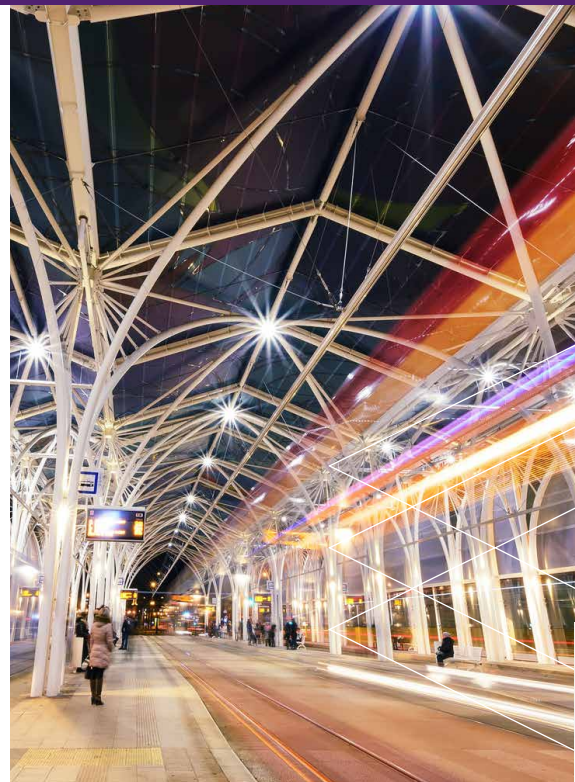
Jakie zjawiska zauważa Pan na łódzkim rynku IT?

W skali kraju unikatowe jest powołanie klastra ICT - nie znam przypadku innej organizacji w Polsce z branży IT, która zrzesza tak dużą liczbę firm i uczelni, o nierzadko konkurencyjnej względem siebie działalności. Członkowie klastra regularnie się spotykają i współpracują, myśląc o rozwoju w perspektywie 5-10 lat. Nowi inwestorzy podczas procesu decyzyjnego o lokalizacji działań w Łodzi spotykają się z przedstawicielami klastra - czasem kontaktują się z firmą z tego samego kraju, żeby rozpoznać warunki funkcjonowania na rynku łódzkim. Sądzę, że to cenna perspektywa. Zauważam również, że dojrzałość rynku wpływa na zmianę profilu procesów obsługiwanych w Łodzi. Na przykład kiedyś mieliśmy do czynienia z obsługą 1 linii wsparcia w dużych firmach ITO obsługujących klientów z całego świata, teraz coraz częściej wdrażane są dużo bardziej zaawansowane procesy z zakresu 2 i 3 linii wsparcia. Można było zauważyć, że część nowych firm na początku traktowała łódzki rynek z pewną ostrożnością. Kiedy się okazało, że osoby które zostały zatrudnione

posiadają wystarczająco wysokie kompetencje, zaczęto otwierać też takie działy, które zajmują się dużo bardziej skomplikowanymi procesami.

Czy widzi Pan potencjał łódzkiego rynku pod kątem przygotowania kadr IT?

Oczywiście obserwujemy zachodzący w firmach szybki postęp technologii - nie zawsze rynek uczelniany jest w stanie tak szybko zareagować, żeby od razu odpowiedzieć na potrzeby pracodawców, zdarzają się też "technologiczne mody sezonowe". Jednak na Politechnice Łódzkiej zarówno na wydziałach, jak i w Centrum Technologii Informatycznych PŁ, uruchamiane są np. kursy przygotowawcze dla studentów w porozumieniu z firmą decydującą się na nową inwestycję w Łodzi. Podczas takiego kursu organizacja może dotrzeć i przygotować sobie kadrę zainteresowaną wybraną, nową technologią. To często na tyle nowe rzeczy, że nie stają się jeszcze pełnoprawnym przedmiotem uniwersyteckim, co wymaga szeregu procedur, ale istnieje już możliwość edukacji przyszłych pracowników. Dużo firm oferuje studentom już od drugiego roku studiów, praktyki w trakcie trwania wakacji - w ciągu 1-2 miesięcy szkolą potencjalnych kandydatów, czasem korzystając ze wsparcia obecnych w regionie firm, które się w tym specjalizują. Jednym słowem, firmy mają szerokie możliwości w zakresie

kreowania kompetencji przyszłych pracowników.

Jak Pan ocenia potencjał łódzkiego rynku w kontekście rozwoju nowych inwestycji w branży IT?

Wydaje się, że mimo iż obecnie wszędzie na świecie firmy stają wobec wyzwania pozyskania kadr z obszaru IT, to w Łodzi nie zauważam, aż tak bezwzględnej rywalizacji o pracownika, jak w innych ośrodkach. Ponadto, Łódź jako miasto bardzo się zmienia i dynamicznie rozwija. Coraz więcej osób decyduje się na rozpoczęcie tu studiów i zamieszkanie tu po zakończeniu edukacji, co zwiększa dostępną pulę talentów. Dogodna lokalizacja w centrum kraju umożliwia łatwą

kooperację z innymi oddziałami firm - dzięki współpracy z firmami klastrowymi znam przykłady osób, które mieszkają w Warszawie i przyjeżdżają do pracy w Łodzi. Część znanych mi osób dotychczas pracujących w Warszawie wraca do Łodzi, która stwarza coraz bardziej atrakcyjne możliwości kariery. Warszawski rynek jest już w wysokim stopniu nasycony, podczas gdy Łódź ma duży potencjał rozwojowy. Dodatkowym aspektem cennym z perspektywy pracodawców jest coraz większy udział studentów z krajów ze Wschodu (Ukraina, Białoruś), w których to poziom nauczania tech-

nicznych przedmiotów jest wysoki. Jednocześnie są to pracownicy bliscy kulturowo, którzy z łatwością odnajdują się w kulturze organizacyjnej firm ulokowanych w Polsce. To znajduje przełożenie na późniejsze możliwości zatrudnienia talentów przez pracodawców w regionie.

INFORMACJE STATYSTYCZNE

Całkowita skala zatrudnienia w branży IT w Łodzi i regionie na podstawie informacji na portalu LinkedIn wynosi 7 700 pracowników.

W ramach tego:

- 30% pracowników jest zatrudnionych w obszarze software
- 45% pracowników jest zatrudnionych w obszarze sieci komputerowych i bezpieczeństwa
- 20% pracowników jest zatrudnionych w obszarze IT Support
- 5% - pracowników jest zatrudnionych w obszarze ERP

Średni prognozowany czas rekrutacji

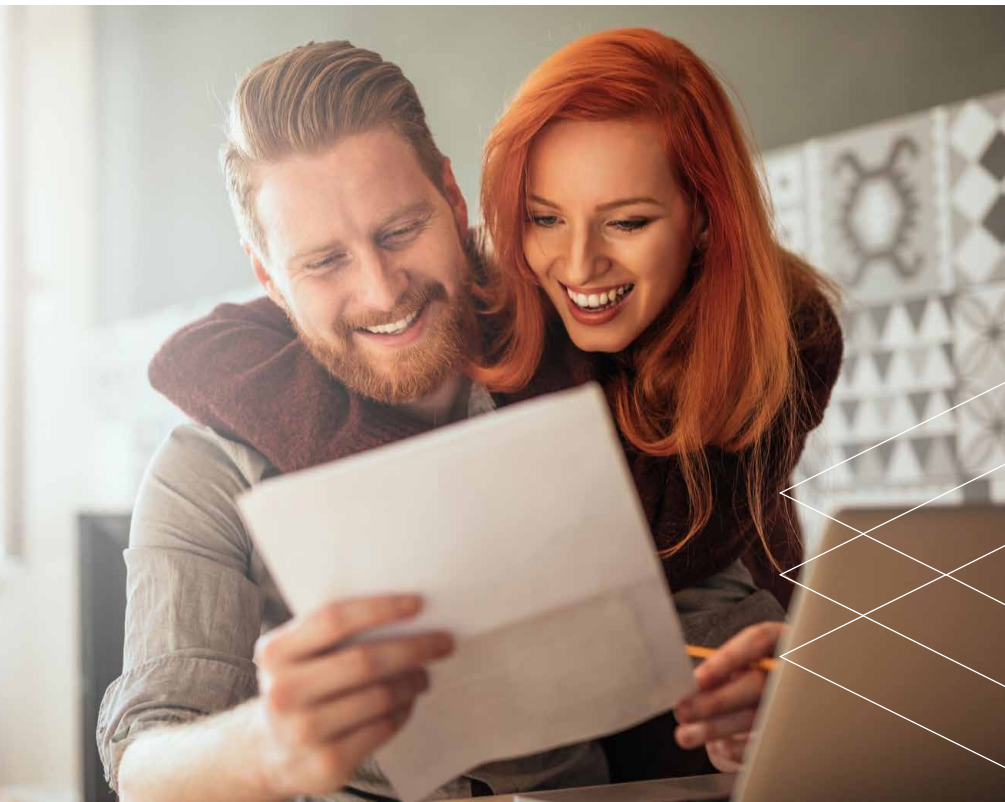
Czas realizacji projektów rekrutacyjnych zależy od kilku czynników, przede wszystkim doświadczenia mierzonego poziomem kompetencji i długością rozwoju w danej specjalizacji.

- 100 pracowników – 5 miesięcy
- 200 pracowników – 6 miesięcy
- 300 pracowników – 12 miesięcy
- 500 pracowników – 16 miesięcy
- 1000 pracowników – min. 2 lata

Skala rotacji pracowników

Według badania Antal „Attrition. Odptyw pracowników z organizacji 2016” wskaźnik rotacji dobrowolnej w branży IT i Telekomunikacja wynosi 8,8%.

W przypadku branży IT i Telekomunikacja 21% firm dotyka w największym stopniu szybka fluktuacja, 17% wolumenowa utrata pracowników, 62% utrata wysokich kwalifikacji.

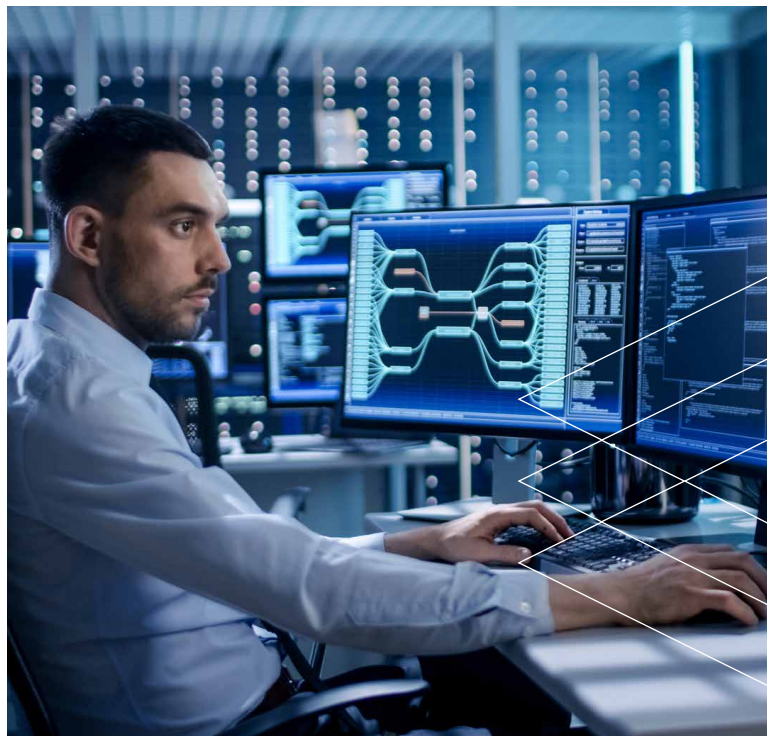
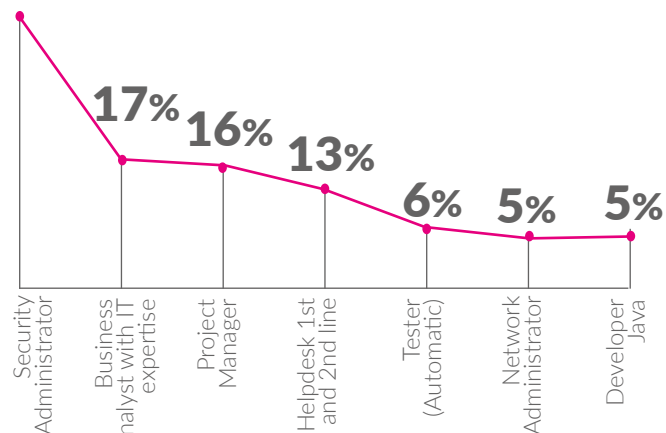
Płace oferowane w sektorze IT

Wynagrodzenia miesięczne brutto w PLN	MIN	MAKS
Helpdesk 1 st and 2 nd line	3 750	5 500
Helpdesk 3 rd line	5 000	7 500
Tester (Manual)	3 150	6 200
Tester (Automatic)	4 200	9 000
Test Analyst	5 800	8 100
Developer .NET	6 450	10 200
Developer Java	6 450	13 000
Developer JavaScript	6 450	13 500
Developer Fronted	5 400	9 000
Developer Php backend	5 400	8 900
Developer mobile (Android, iOS)	6 450	13 000
Developer C++ embedded	6 450	13 000
Network Administrator	5 500	10 000
System Administrator	5 500	10 000
Database Administrator	6 500	11 000
Security Administrator	6 000	15 000
Business Analyst with IT expertise	5 750	10 000
Project Manager	6 000	11 000
Product Manager	5 200	10 500

Źródło: Opracowanie Antal na podstawie przeprowadzonych procesów rekrutacyjnych w 2017 roku

40%

Wzrost wynagrodzeń w latach 2015-2018
na przykładowych stanowiskach

Benefity oferowane w sektorze IT

Sektor IT słynie z dbałości o warunki pracy i atmosferę wśród pracowników. Pracodawcy oferują atrakcyjny wachlarz benefitów.

94%	opieka medyczna dla pracownika
88%	karta fitness
85%	nowoczesne narzędzia pracy z dostępem do mobilnego Internetu
79%	możliwość elastycznej organizacji czasu pracy
75%	dofinansowanie kursów językowych
70%	opieka medyczna dla rodziny pracownika
59%	ubezpieczenia na życie/majątkowe/komunikacyjne - po cenach niższych od powszechnie dostępnych na rynku.
51%	tańsze bilety do wybranych ośrodków kultury i na wydarzenia sportowe
46%	organizacja wydarzeń sportowych dla pracowników
44%	paczki okolicznościowe (święteczne, z okazji dnia dziecka)
40%	dofinansowanie do posiłków
29%	fundusz emerytalny
27%	dofinansowanie studiów
21%	jednorazowe premie w przypadku narodzin dziecka pracownika
14%	karta paliwowa
14%	samochód służbowy - z możliwością użytku prywatnego
14%	możliwość pożyczki od firmy na preferencyjnych warunkach
13%	opcje na akcje
10%	dofinansowanie i umożliwienie działalności klubom firmowym
10%	dofinansowanie wyjazdów wakacyjnych
9%	dodatkowe dni urlopowe
8%	karnety do spa
8%	fundusz reprezentacyjny
7%	dofinansowanie do wyjazdów kolonijnych dla dzieci pracowników
6%	jednorazowe wsparcie finansowe w przypadku trudnej sytuacji w życiu pracownika
3%	akcje prozdrowotne dla pracowników poza standardową opieką zdrowotną (np. darmowe szczepienia sezonowe)

Do innych mniej standardowych, ale wyróżniających ofertę firmy należą: masaż w pracy, wyjścia integracyjne, miejsce parkingowe, pokój relaksu, pół godziny dla rodziny (dodatkowy czas wolny), praca zdalna, krótszy czas pracy w wakacyjne piątki, indywidualny budżet szkoleniowy/na konferencje, pełnopłatne zwolnienia chorobowe w określonym wymiarze, przedszkole na terenie firmy, pakiet relokacyjny na poziomie do nawet 10 000 PLN wypłacany w pierwszym miesiącu pracy; coaching i rozwój osobisty.

SZKOŁY PROGRAMOWANIA

W ciągu ostatnich lat w Polsce zauważalny niestabilny trend w zakresie zainteresowania edukacją w obszarze programowania IT. Wynika to przede wszystkim z następujących przyczyn:

- Znajomość programowania daje praktycznie gwarancję znalezienia atrakcyjnej oferty pracy. Według badania Antal "Aktywność specjalistów i menedżerów na rynku pracy 2017" na specjalistę ds. IT przypada średnio 18 ofert pracy rocznie.
- Średnie zarobki specjalistów są zaliczane do jednych z najwyższych w Polsce. (12 600 PLN brutto wg Raportu Płacowego Antal 2017). Szybko też można osiągnąć satysfakcjonujący próg finansowy - nawet z 1-2 letnim doświadczeniem.

Powyższe trendy przekładają się na wzrost liczby osób edukujących się w zakresie programowania. Część wybiera klasyczne kierunki programistyczne na uczelniach, jednak części zależy na szybkim nabyciu najbardziej praktycznych biznesowo umiejętności lub jest kierowa-

nych przez pracodawcę do specjalistycznych szkół programowania. Rynek łódzki w tym zakresie oferuje szereg usług. Kursy w Łodzi z obszaru programowania organizują m.in. spółki: Coders Lab, Software Development Academy, Progres, Codeskills, Codecool, Akademia108, NobleProg, Kodilla i inne.

Organizacje te w przeciągu od kilku miesięcy do 2 lat zapewniają podstawowe kwalifikacje w zakresie wybranych szkół programowania. Na podstawie danych przekazywanych przez szkoły można szacować około 100 absolwentów dodatkowych kursów rocznie.*

LOKALNE ŚRODOWISKO GIER KOMPUTEROWYCH

Globalny rynek gier komputerowych wart jest ponad 90 mld dolarów, a jego wartość stale rośnie. Łódź ma swój wkład w rozwój branży, a sektor gier komputerowych to jeden z najbardziej innowacyjnych obszarów polskiego przemysłu kreatywnego.

Wychodząc naprzeciw potrzebom rynku coraz więcej polskich uczelni uruchamia kierunki oraz specjalności dedykowane przyszłym twórcom gier komputerowych.

Przykładowe kierunki w Łodzi:

- Technologie gier i symulacji komputerowych
- Projektowanie gier komputerowych
- Projektowanie Środowiska i Postaci (modelowanie 3D, elementy scenografii, postaci, level design)

*Dane z serwisu bootcampy.pl

- Projektowanie graficzne w grach

Corocznie w Łodzi organizowany jest przez Politechnikę Łódzką Ogólnopolski Konkurs Zespołowego Tworzenia Gier Komputerowych. Konkurs stanowi unikatowe w Polsce forum łączące wykładowców, studentów, uczniów szkół i firmy związane z branżą kreatywną, młodych twórców gier i symulacji VR.

Powołane zostało Łódzkie Centrum Gier - instytucja ma łączyć wysiłki specjalistów z różnych dziedzin: technologii, grafiki, programowania. Otoczy opieką osoby rozpoczynające swoją przygodę z tworzeniem gier lub mające w tym obszarze niewielkie doświadczenie. ŁCG zapewni im wsparcie technologiczne, merytoryczne i finansowe. Choć na Politechnice Łódzkiej od kilku lat można studiować „technologie gier i symulacji komputerowych”, łódzkie uczelnie chcą wspólnie uruchomić nowy ośrodek naukowy. Akademia Tworzenia Gier zaofertuje studentom interdyscyplinarne studia zawodowe. Gotowość do jej utworzenia zadeklarowały Politechnika Łódzka, Szkoła Filmowa oraz Akademia Sztuk Pięknych. Projektem zainteresowały się już firmy IBM oraz DELL, które zadeklarowały wyposażenie ATG w najnowocześniejszy sprzęt. Studenci nauczą się, jak tworzyć i stosować technikę motion capture czy grafiki 3D. Najlepsze projekty z Akademii będą mogły liczyć na dofinansowanie w ramach Gameinkubator Capital. Fundusz pomoże wprowadzić na rynek najciekawsze projekty studentów ATG, choć nie zamknie swoich drzwi także przed twórcami z innych ośrodków. **

**<http://lodz.naszemiasto.pl/artykul/lodz-chce-byc-zaglebiem-produkcji-gier-komputerowych,3112984.art.t.id.tm.html>

LICZBY CUDZOZIEMCÓW ZATRUDNIONYCH W SEKTORZE IT

W I półroczu 2017 roku wydano 74 pozwoleń na pracę w województwie łódzkim w sektorze IT. Najbardziej liczne grupy to pracownicy pochodzący z Ukrainy (47%) oraz Indii (34%). Uwzględniając liczbę cudzoziemców należy wziąć pod uwagę również pracowników z krajów Unii Europejskiej stanowiących znaczący udział w kadrze zatrudnionych w branży. Według analiz Antal na podstawie przeprowadzonych rekrutacji w sektorze IT stanowią oni szacunkowo 0,5% ogółu zatrudnionych czyli mowa o rzędzie wielkości na poziomie 50-100 pracowników z zagranicy w sektorze IT w Łodzi.

ATRAKCYJNOŚĆ MIASTA ŁODZI I REGIONU

W badaniu Antal „Aktywność specjalistów i menedżerów na rynku pracy” przeprowadzonym w 2017 roku 10% osób z sektora IT wskazało Łódź jako potencjalne miejsce do relokacji. 5 lat wcześniej w 2012 roku wskaźnik ten wynosił 4%.

Wyraźnie widać tendencję wzrostową w kontekście postrzegania atrakcyjności miasta. Na ten wzrost silny wpływ ma rozwijająca się oferta w zakresie możliwości rozwoju kariery. W przypadku branży IT szczególnie ważna jest praca przy ciekawych projektach, na nowych technologiach, co nowe inwestycje wchodzące do Łodzi są w stanie pracownikom zagwarantować.

Usługi biznesowe

- Bosh
- Ericsson

IT i Telekomunikacja

- TomTom
- Idemia
- Ericsson
- Comarch

Wśród projektów R&D realizowanych przez firmy ułokowane w Łodzi warto wymienić:

- Innowacyjne systemy informatyczne dające rozwiązania dla najważniejszych sektorów gospodarki - Comarch
- Innowacyjne rozwiązania dedykowane w obszarach telekomunikacji, komunikacji M2M (machine to machine), IoT (Internet of Things) - Ericsson
- Nowe aplikacje, rozwiązania techniczne dla klientów - Fujitsu
- Rozwiązania w zakresie technologii wykorzystywanej do celów projektowych, pomiarowych i wizualizacyjnych wykorzystujące m.in. satelity, naziemne systemy pomiarowe, czujniki samochodowe, drony, projektowanie trójwymiarowe, czy wizualizacje 3D - Hexagon
- Innowacyjne mapy i nawigacje, m.in. dla Apple - TOMTOM

R&D

PRZEGLĄD I POTENCJAŁ

Według danych GUS za rok 2015 w województwie łódzkim funkcjonuje 237 jednostek aktywnych badawczo. Nakłady wewnętrzne na B+R wyniosły 734,6 mln zł.

Liczba zatrudnionych w B+R - wynosi:

- Pracownicy naukowo-badawczy - 6712
- Technicy i pracownicy równorzędnie - 1159
- Pozostały personel - 975

PROJEKTY

Wybrane ośrodki B+R*

Produkcja przemysłowa

- BSH
- Whirlpool
- AIRBUS Helicopters
- Wielton
- Manta

* Źródło: RYNEK B+R W POLSCE. WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI BADAWCZO-ROZWOJOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW, Warszawa Grudzień 2013, Crido Taxand, PAIH, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

EKOSYSTEM

W Łodzi i regionie pracodawcy mają do czynienia ze sprzyjającym inwestycjom R&D ekosystemem. Przykładami instytucji w jego ramach jest BioNanoPark oraz Politechnika Łódzka.

BioNanoPark

Bionanopark jest parkiem naukowo-technologicznym z atrakcyjną ofertą badawczą, inwestycyjną oraz inkubacyjną skierowaną do firm i instytucji działających w obszarze zaawansowanych technologii. To nowoczesne, przestronne centrum badawczo-wdrożeniowe. Na ponad 8 tys. m kw. działa sześć innowacyjnych laboratoriów wyposażonych w najnowocześniejszy sprzęt.

Obszary działalności:

- Badania laboratoryjne
- Testowanie produktów
- Projekty badawcze
- Tereny inwestycyjne
- Inkubator Technologiczny

Od początku swojego istnienia Inkubator Bionanoparku wsparł łącznie ponad 100 firm. Wiele z nich odniosło znaczące sukcesy. W Inkubatorze m.in. opatentowano 3 innowacyjne urządzenia dla osób niepełnosprawnych ruchowo, przeglądarkę internetową dla osób sparaliżowanych, nowoczesny system informacji turystycznej oparty na fotokodach. Firmy z Inkubatora otrzymały wiele prestiżowych nagród, jak choćby Nagroda Gospodarcza Wojewody Łódzkiego, Nagroda Prezydenta Miasta Łodzi, tytuł Lidera Nowoczesnych Technologii, Parkowych Orłów czy Krajowego Lidera Innowacji.

Politechnika Łódzka

Politechnika Łódzka jest prężnie działającą uczelnią techniczną o rozbudowanej strukturze, to blisko 17 tys. studentów i prawie 3 tys. pracowników. Kształcenie jest prowadzone na dziewięciu wydziałach, w trzech kolegiach. Poza tym na terenie kampusu funkcjonuje wiele dodatkowych jednostek organizacyjnych. Jest jedną z najlepszych uczelni technicznych w Polsce. Posiada ponad 70-letnią tradycję i doświadczenie w kształceniu inżynierów. Ponad 100-tysięczna liczba świetnie wykształconych absolwen-

tów, to efekt pracy kilku pokoleń dobrze przygotowanej kadry: dydaktycznej, naukowo-technicznej oraz sprawnego zaplecza administracyjnego. Uczelnia jest atrakcyjnym partnerem dla biznesu w regionie. Współpracuje z największymi firmami w kraju i za granicą. Prowadzi badania naukowe na europejskim poziomie, tworzy nowe technologie i patenty przy współpracy z najlepszymi ośrodkami naukowymi na całym świecie.

W 2016 roku Politechnika Łódzka otrzymała, jako pierwsza uczelnia techniczna w Polsce, logo HR EXCELLENCE IN RESEARCH potwierdzające, że uczelnia stosuje zasady „Europejskiej Karty Naukowca” i „Kodeksu postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych”. Posiadanie tego znaku zwiększa rozpoznawalności i atrakcyjność uczelni w europejskim obszarze badawczym jako partnera projektowego.

Od wielu lat w Politechnice Łódzkiej realizowana jest polityka zarządzania własnością intelektualną, która skoncentrowana jest na efektywnym transferze innowacyjnych technologii do gospodarki oraz osiąganiu korzyści finansowych z wykorzystania dóbr niematerialnych. Wypracowane oraz ciągle doskonalone w Politechnice mechanizmy komercjalizacji uczelnianych rozwiązań umożliwiły skuteczne urynkowanie wielu prac B+R, poprzez ich sprzedaż albo udzielenie licencji na ich wykorzystywanie. Uczelnia z sukcesem transferuje również nowatorskie rozwiązania do biznesu poprzez zakładanie spółek typu spin-off, inicjując oraz wspierając w ten sposób idee przedsiębiorczości wśród nauczycieli akademickich, doktorantów oraz studentów.

PŁACE

Wygodzenia miesięczne brutto w PLN	MIN	MAKS
Stażysta (roczna umowa)	3 000	3 500
Junior	4 000	4 500
Specjalista	6 000	9 000
Lider	8 000	10 000
Koordinator/Kierownik	8 000	26 000

Źródło: Opracowanie własne Antal

AGD

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SEKTORA

W Polsce produkuje się około 22 mln sztuk AGD ('dużego i małego'), z czego znaczna część (ponad 19 mln sztuk) trafia na eksport, a to sprawia, że Polska należy do czołówki producentów AGD w Europie. Według danych GUS bezpośrednio u producentów pracuje około 25 tys. osób, natomiast oprócz tego należy również dodać do tego osoby zatrudnione u poddostawców – 50 tys. osób, a to daje nam łącznie około 75 tys. osób w zatrudnionych w branży. W ujęciu całej Europy, która w tym sektorze zatrudnia około 1 mln osób to jest znaczący wynik. Region łódzki posiada obecnie jednostki dwóch dużych graczy na rynku AGD – BSH (Łódź), Whirlpool (Łódź i Radomsko). W samych tych firmach pracuje ponad 5 tysięcy osób, a w połączeniu z wszelkimi poddostawcami zarówno większymi jak Drahtzug Stein (producent elementów z drutu) czy Wirthwein (producent komponentów z tworzyw sztucznych) oraz wszelkimi mniejszymi organizacjami czy też dostawcami rzędu drugiego należy powiększyć tę liczbę o kolejne kilka tysięcy osób mających wpływ na format branży.

STRUKTURA ZATRUDNIENIA

Rozwijając określenie potencjału branży (nie tylko w przypadku regionu łódzkiego) warto przede wszystkim powiedzieć, że produkcja AGD wymaga zaangażowania

dużego wolumenu pracowników. Niezależnie od stanowiska obszerna struktura zawsze stwarza możliwości do zatrudnienia nowych pracowników, jeżeli nie ze względu na rozwój i potrzebę znalezienia kolejnych to poprzez naturalną rotację, która stwarza ciągłe zapotrzebowanie na rynku i tym samym budzi zainteresowanie wśród potencjalnych kandydatów. Wysoki wolumen pracowników w tym

przypadku nie odnosi się jedynie do sfery pracowników produkcyjnych, ponieważ wielość procesów niezbędnych do wytworzenia danego produktu sprawia, że potrzebna też jest większa ilość wykwalifikowanej kadry technicznej. Produkty łączą potrzeby rozwojowe w zakresie obróbki metalu, elementów plastikowych/gumowych czy komponentów elektronicznych, więc wymaga to szerszego spektrum kompetencji inżynierskich, a co za tym idzie, większej liczby specjalistów.

W przypadku produkcji AGD około 20% ogółu pracowników stanowi kadra umysłowa. Dodatkowo konieczność stałego rozwoju produktu w konsekwencji do ciągle zmieniających się potrzeb konsumentów sprawia, że producenci tworzą zaawansowane centra badawczo-rozwojowe, które w przypadku wielu branż, a w tym również AGD, tworzone są w Polsce – dobrze wykształceni, znający języki

obce inżynierowie to w tym przypadku atut, który skłania międzynarodowych producentów do tworzenia scentralizowanych jednostek badawczych właśnie w tym rejonie.

KLASTRY PRODUKCYJNE

Naturalnym zjawiskiem w przypadku tej branży jest tworzenie się tak zwanych klastrów produkcyjnych – wytworzenie takiego produktu to duża inwestycja, a każda kolejna organizacja, która chce

utworzyć jednostkę produkcyjną w nowej lokalizacji najczęściej wybiera do tego region, w którym istnieje już zaplecze poddostawców wszelkiego rodzaju komponentów czy też usług nakierowanych na tę właśnie branżę. Z tego też powodu istnieje duży potencjał dla kolejnych inwestycji w rejonie Łodzi, która jest jednym z największych klastrów produkcji AGD w Polsce, a w niedługim czasie będzie definitywnie wiodącym, ponieważ zwiększenie mocy produkcyjnych czy też rozbudowę zapowiadają zarówno BSH, który deklaruje wzrost zatrudnienia o 500 wakatów, jak i Whirlpool, a z kolei utworzenie nowej jednostki produkcyjnej w Polsce planuje Miele - niemiecki producent urządzeń klasy premium, który określa, że tylko w pierwszym roku działalności utworzy 350 miejsc pracy. Dodatkowo w ślad za rozrostem łódzkich producentów pójdzie również grono obecnych już w regionie poddostawców, którzy wobec nadchodzących nowych kontraktów również będą wymagali zwiększenia mocy produkcyjnych oraz kolejne inwestycje magazynowe i logistyczne, które będą obsługiwać rosnącą ilość produkcji. Zapotrzebowanie branży AGD na duży wolumen nowych pracowników zarówno produkcyjnych jak również inżynierów i specjalistów powoduje, że Łódź staje się jeszcze bardziej atrakcyjnym miejscem pracy zarówno dla osób wchodzących na rynek jak również dla doświadczonych już pracowników. Do tego należy doliczyć zapotrzebowanie kadrowe w innych branżach, które w Łodzi i okolicach również mają zauważalną potrzebę zatrudnienia, co w połączeniu z rozwojem branży AGD zapowiada duży ruch na rynku

kandydata – taki stan rzeczy z pewnością będzie korzystny dla ogółu pracowników w regionie, natomiast najbardziej zauważalne profity może uzyskać wykwalifikowana kadra techniczna i specjalistyczna, szczególnie w przypadku osób o niszowych kompetencjach, ponieważ już w tej chwili wąsko wyspecjalizowani pracownicy są wysoko cenieni i pozyskanie ich z rynku jest ciężkim wyzwaniem dla pracodawców. Rosnące zapotrzebowanie kadrowe oprócz wzrostu wynagrodzeń generuje też z konieczności przyspieszenia procesu decyzyjnego w kwestii zatrudnienia potencjalnych kandydatów (często ze względu na złożone środowisko korporacyjne wymaga to od kilku do kilkunastu dni realizacji) ponieważ duża liczba ofert z rynku pracy powoduje, że dostępne w danym momencie na rynku osoby często otrzymują kilka propozycji w ciągu krótkiego czasu i niejednokrotnie kwestia szybkiego złożenia oferty jest czynnikiem decydującym o pozyskaniu kandydata.

Patrząc na łódzki rynek warto mieć świadomość, że przez długi czas ze względu na dogodne położenie oraz relatywnie niższe koszty pracy w stosunku do zachodnich krajów Europy był postrzegany jako atrakcyjna lokalizacja pod kątem kosztowym biznesu, szczególnie dla wytwarzania produktu typowo eksportowego. Natomiast wobec tak szeroko zachodzących zmian i inwestycji można śmiało stwierdzić, że w tym momencie status europejskiego low cost country przekształca się w best cost country, w którym oprócz dotychczasowych atutów w postaci położenia geograficznego teraz również obfituje w zaawansowaną i wysoko rozwiniętą infrastrukturę gospodar-

czą. Zaplecze edukacyjne przygotowane do współpracy z lokalnymi jednostkami biznesowymi oraz szerokie spektrum specjalistów posiadających znajomość języków obcych tworzą potencjał nie tylko w zakresie stanowisk w sferze produkcyjnej, ale przede wszystkim w jednostkach badawczo-rozwojowych oraz strukturach centrów usług wspólnych, których w Łodzi powstaje coraz więcej i które potęgują wizerunek tego regionu jako atrakcyjnej destynacji inwestycyjnej.

PŁACE W BRANŻY AGD

Wynagrodzenia miesięczne brutto w PLN	MIN	MAKS
Shift Leader	5 000	7 000
Maintenance Engineer	5 000	8 000
Strategic Buyer	7 500	11 000
Shift Manager	9 000	12 000
Maintenance Manager	10 000	13 000
Planning Manager	11 000	14 000
Logistics Manager	12 000	14 000
Engineering Manager	13 000	16 000
Supply Chain Manager	15 000	18 000
Production Manager	15 000	22 000
Operations Manager	22 000	28 000
Plant Manager	27 000	35 000

Źródło: Opracowanie Antal na podstawie przeprowadzonych procesów rekrutacyjnych w 2017 roku

DUOPOLIS

KOMUNIKACJA

Charakterystyczną cechą lokalizacji Łódź jest bliskość Warszawy, co pozwala na wytworzenie synergii biznesowej pomiędzy oboma miastami. Czas dojazdu i komunikacja między tymi środkami jest na tyle dogodna, że pozwala na szybki dojazd, swobodny przepływ biznesowy, a nawet codzienne dojazdy. W aspekcie komunikacji można wyróżnić:

- **Kolej:** połączenie zmodernizowane, czas przejazdu ok. 1 h 20 min, 18 szybkich połączeń dziennie kursujących co godzinę. Istnieje również możliwość dojazdu kolejami regionalnymi z miejscowości około warszawskich
- **Drogi:** autostrada łącząca bezpośrednio Łódź z Warszawą, szacowany czas przejazdu 1h i 30 min.

Należy zwrócić uwagę, że czas dojazdu z przedmieść Warszawy może wynosić od 30 min do nawet 2 godzin w zależności od natężenia ruchu i wybranego środka komunikacji. W tym aspekcie Łódź może być rozważana jako ciekawa alternatywna w ramach współdziałania biznesowego.

SYNERGIA W ZAKRESIE ZASOBÓW LUDZKICH

Synergia pozwala na wzajemne zagospodarowanie puli talentów w obszarze sektora usług. Łódź charakteryzują niższe koszty pracy i duża pula talentów. Natomiast w przypadku niszowych, rzadko występujących stanowisk jest możliwość zatrudnienia osób z Warszawy, co zdarza

się w prowadzonych przez Antal procesach rekrutacyjnych. Warszawa dysponuje największym w kraju zapleczem akademickim - w województwie mazowieckim znajduje się 80 uczelni wyższych i studiuje ponad 250 tys. studentów również na kierunkach rzadziej spotykanych, takich jak np. sinologia.

W ramach pogłębionych wywiadów z kandydatami, konsultanci Antal zauważyli następujące zależności:

- Znane są przypadki dojazdów na linii Łódź - Warszawa przez nawet kilkanaście lat, 5 dni w tygodniu
- Wielu kandydatów wykorzystuje

możliwości częściowej pracy zdalnej, aby lepiej zagospodarować czas między lokalizacjami

- Koszty życia w Łodzi są niższe niż w Warszawie. Dlatego kandydaci są otwarci na relokację - w cenie niewielkiego mieszkania w Warszawie mogą pozwolić sobie na bardziej atrakcyjny apartament lub dom z ogrodem w Łodzi
- Duży udział kandydatów z Warszawy rozważy pracę w Łodzi, o ile tylko potencjalny nowy pracodawca zrekompensuje koszty dojazdów do pracy.

CASE STUDY: MODELOWE FUNKCJONOWANIE W RAMACH DUOPOLIS MBANK

Jacek Popiółek

dyrektor departamentu zarządzania nieruchomościami, kierujący projektem Przystanku mBank w Łodzi

Jak koncepcja modelu Duopolis (Warszawa – Łódź) wpływa na Państwa firmę?

Funkcjonowanie w dwóch miastach niesie ze sobą wyzwanie przede wszystkim pod kątem kultury organizacyjnej i różnic między obiema częściami banku. Udaje nam się jednak te potencjalne trudności przekuć w sukces. Nasi pracownicy ściśle ze sobą współpracują, co teraz jest jeszcze prostsze dzięki temu, że w Łodzi mamy jedną wspólną siedzibę dla wszystkich działów (wcześniej łódzcy pracownicy byli rozproszeni w 6 różnych lokalizacjach). Siedziba ta jest wyposażona w nowoczesne systemy do wideo- i telekonferencji. Dają one wrażenie rozmowy na żywo. W ten sposób technologia przybliżyła nas do siebie i znikają bariery odległości.

Dodatkowo, zlokalizowaliśmy naszą nową łódzką siedzibę w możliwie najbardziej dogodnym miejscu z punktu widzenia transportu do Warszawy. Już same założenia projektu mówiły jasno: do łódzkiej siedziby trzeba łatwo i szybko dostać się z Warszawy. I tak jest – sąsiadujemy z dworcem kolej-

wym Łódź Fabryczna, z którego w nieco ponad godzinę można dostać się do centrum stolicy lub odwrotnie.

Czy są Państwo w stanie oszacować jak zmiana wpłynęła na efektywność pracy i wykorzystanie zasobów?

Jak na razie jest jeszcze za wcześnie, aby oceniać wpływ tej zmiany. Zakładaliśmy jednak, że skoncentrowanie naszej łódzkiej operacji wpłynie pozytywnie na zwiększenie efektywności zespołów i zlikwidowanie silosów komunikacyjnych wewnątrz organizacji. Spodziewamy się, że dzięki pracy pod jednym dachem, wszystkie współpracujące ze sobą departamenty będą efektywniej ze sobą pracować. Już teraz jednak zauważamy, że dzięki dostarczonemu rozwiązaniu organizacji powierzchni biura i technologii, pracownicy chętnie i częściej niż przed przeprowadzką pracują w kilku-osobowych zespołach. O to nam chodziło.

Jak Państwo oceniają potencjał Łodzi i Warszawy w aspekcie otoczenia biznesowego i dostępnych zasobów ludzkich w obszarze struktur front i back office?

Odniosę się głównie do Łodzi. My nie jesteśmy w tym mieście nowym inwestorem. Łódzka część mBanku powstała jeszcze w 2000 r. więc przeszliśmy w tym mieście bardzo długą drogę – także moment, w którym miasto było na rozdrożu i jego przyszłość przez wielu była określana jako „wątpliwa”. Ale sytuacja się zmieniła – a Nowe Centrum Łodzi jest tego potwierdzeniem. Nasz Przystanek mBank jest dru-

gim budynkiem zasiedlonym w tym obszarze, powstają kolejne budynki, które już teraz budzą powszechne zainteresowanie innych inwestorów. Miasto zaczyna odżywać. Odważna decyzja o budowie NCŁ najwyraźniej przynosi pierwsze pozytywne efekty.

Potencjał Łodzi jest bardzo duży. Działła tu prężna baza akademicka, kształcąca nowe wysoko wykwalifikowane kadry. Sami mamy w tym zresztą swój udział – na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ funkcjonuje kierunek uczący bankowości 3.0, którego jesteśmy partnerem. Zasoby ludzkie w Łodzi nieco łatwiej pozyskać niż np. w stolicy i nie jest to tajemnicą. My także z tego korzystamy, zatrudniając pracowników do struktur zarówno front, jak i back office.

Wierzmy, że więzy między Łodzią a Warszawą jeszcze się zacieśnią. Aby tak się stało, niezbędne jest jeszcze szybsze połączenie między miastami – i to raczej kolejowe, bo oba miasta mają ograniczoną przepustowość jeśli chodzi o ruch samochodowy. Dużą szansą Łodzi będzie na pewno tunel średnicowy, dający możliwość przejazdu przez całe miasto i w zasadzie otwierający projekt kolei dużych prędkości na nowo. Zobaczmy, co przyniesie przyszłość.

PROJEKTY ROZWOJOWE W ZAKRESIE DUOPOLIS

Centralny Port Lotniczy

7 listopada 2017 przyjęto rządowy plan budowy Centralnego Portu Komunikacyjnego. Ma to być nowe lotnisko zlokalizowane pomiędzy Łodzią a Warszawą, docelowo zdolne obsłużyć rocznie 100 mln pasażerów. Celem projektu jest budowa i eksploatacja rentownego, innowacyjnego węzła transportowego, który z jednej strony uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, z drugiej doprowadzi do powstania krajowego systemu pasażerskiego transportu kolejowego stanowiącego atrakcyjną alternatywę dla transportu drogowego. W ramach projektu przewidziano:

- budowę międzynarodowego lotniska w rejonie wsi Stanisławów w gminie Baranów, na zachód od Warszawy,
- budowę węzła kolejowego, który ma wykraczać poza funkcję stacji kolei lotniskowej,
- budowę nawet ponad 900 km linii kolejowych w Polsce,
- budowę od 65 do blisko 250 km dróg na terenie kraju.

Znaczącą rolą nowego projektu jest integracja aglomeracji warszawskiej i łódzkiej, co przełoży się na wzrost dogodności lokalizacji, jako centrum nie tylko polskie, ale i europejskie i znacząco zwiększy korzyści infrastrukturalne z inwestycji w Łodzi.

Park rozrywki Suntago

Suntago Wodny Świat ma być największym zadaszonym parkiem wodnym w Europie Środkowo-Wschodniej. Stanie w okolicach Mszczonowa pomiędzy Łodzią a Warszawą między autostradą A2 i trasą ekspresową S8. Jego budowę rozpoczęto w kwietniu 2017 roku. Park powstanie na obszarze około 20 hektarów. Suntago Wodny Świat to część większej inwestycji, Park of Poland, największego parku rozrywki w Europie Środkowo-Wschodniej. Na terenie Suntago Wodny Świat znajdzie się basen imitujący tropikalną wyspę, strefa SPA z saunami i zjeżdżalnie dla osób w różnym wieku. Najdłuższa ze zjeżdżalni ma mieć ponad 300 metrów. Koszt inwestycji szacowany jest na 250 mln euro. Planowany termin jej ukończenia to 2019 rok. Strefa rekreacyjna będzie sprzyjać rozrywkowo-kulturowej integracji.

UCZELNIE

PROCESY REKRUTACYJNE

Wśród czołowych uczelni w Łodzi jest Uniwersytet Łódzki oferujący 68 kierunków i ponad 150 specjalności. Dzięki współpracy z uczelniami zagranicznymi można studiować na kierunkach, których ukończenie gwarantuje otrzymanie dyplomów dwóch uczelni. W ramach programu Socrates/Erasmus studenci Uniwersytetu Łódzkiego mogą kontynuować naukę w 23 krajach Europy.

Politechnika Łódzka od wielu lat zajmuje czołowe miejsca w rankingach uczelni technicznych. Jest laureatem konkursu na „Najbardziej innowacyjną i kreatywną uczelnię w Polsce w tworzeniu perspektyw zawodowych”. Jedną z najchętniej wybieranych wyższych szkół technicznych, której dyplom cieszy się uznaniem polskich i zagranicznych pracodawców.

Łódzkie uczelnie są otwarte na współpracę z pracodawcami w zakresie rekrutacji studentów i absolwentów. W ramach swojej działalności oferują:

- Możliwość zamieszczenia ofert pracy na ich stronach online
- Możliwość uczestnictwa w organizowanych targach pracy
- Preselekcję kandydatów do pracy, praktyki lub stażu zgodnie ze zgłoszonymi przez pracodawców zapotrzebowaniami.
- Możliwość zaprezentowania firm na uczelni
- Dodatkowe projekty: szkolenia, akademie karier prowadzone przez pracodawców.

Kalendarz:

Recruitment Days Uniwersytetu Łódzkiego - zgłoszenia **do 1 marca**

Akademickie Targi Pracy Politechniki Łódzkiej - **25 kwietnia**

Adresy Biur Karier największych łódzkich uczelni

Uniwersytet Łódzki

Centrum Współpracy z Otoczeniem

42 635 41 76

pracodawcy@uni.lodz.pl

Biuro Karier Politechniki Łódzkiej

42 631 27 39

42 631 20 98

biuro@biurokarier.p.lodz.pl

Akademickie Biuro Karier: Społeczna Akademia Nauk

42 664 66 13

abk@san.edu.pl

Biuro Karier: Akademia Humanistyczno- Ekonomiczna w Łodzi

42 631 50 15

biurokarier@ahe.lodz.pl

ANALIZA KIERUNKÓW KSZTAŁCENIA

Na łódzkich uczelniach powstają dedykowane kierunki kształcenia mające na celu zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanych pracowników firmom z sektora SSC/BPO i produkcyjnego w regionie.

Kierunki dedykowane branży BPO/SSC/IT oraz produkcji w Łodzi

Politechnika Łódzka

- Informatyka,
- Fizyka Techniczna
- Science and Technology
- Information Technology
- Elektronika i Telekomunikacja
- Zarządzanie i Inżynieria Produkcji
- Business and Technology
- Logistyka

Uniwersytet Łódzki

- Lingwistyka dla biznesu (L4B) 2013 (Infosys, Fujitsu, DXC Technology)
- Bankowość i finanse cyfrowe 2015 (mBank, Accenture)
- Finanse międzynarodowe 2016 (Avalon)

Przedstawienie kierunków prowadzonych przez łódzkie uczelnie wyższe pod kątem spełnienia potrzeb pracodawców

Fakultety, które powstały dla branży BPO/SSC/IT oraz produkcji.

Science and Technology

- Programming in Engineering
- Numerical Methods (Metody numeryczne)
- Modern Programming Techniques
- Photonics Lab
- Wave Optics
- Computer Simulations (Symulacje komputerowe)
- Laser Technology (Technika laserowa)
- Elements of Optoelectronics (Podstawy optoelektroniki)
- Fizyka Techniczna
- Programowanie dla fizyków
- Oprogramowanie „open source”
- Podstawy sieci komputerowych
- Podstawy baz danych
- Narzędzia programistyczne
- Podstawy metod numerycznych
- Numeryczne metody fizyki komputerowej
- Lasery i ich zastosowanie
- Wstęp do optoelektroniki
- Technika cyfrowa

Informatyka

- Zaawansowane zagadnienia programowania w języku Java
- Programowanie w języku Scala

Elektrotechnika, Elektronika, Informatyka i Automatyka*

- Komputerowe wspomaganie projektowania systemów elektronicznych
- Pakiety CAD CAM EDA (projektowanie i weryfikacja projektów schematów ideowych i obwodów drukowanych dla urządzeń elektronicznych)

- Zaawansowane zagadnienia projektowania urządzeń elektronicznych (projektowanie i weryfikacja projektów schematów ideowych i obwodów drukowanych dla urządzeń elektronicznych szybkich i o wysokim stopniu złożoności, projektowanie uwzględniające wymogi produkcji oraz aktualnych przepisów UE)

Instytut Informatyki Stosowanej

- „Metody Testowania Oprogramowania” - blok obieralny dla 6 sem. kierunku Informatyka. Do bloku przyporządkowany jest proces wytwarzania oprogramowania, a treści są realizowane w porozumieniu z klastrem ICT w Łodzi.
- „Systemy sieciowe” - specjalność na 1 stopniu kierunku Informatyka.
- „Korporacyjne Sieci Komputerowe” - specjalność na 2 stopniu kierunku Informatyka.
- „Administracja i Bezpieczeństwo Systemów Sieciowych” - studia podyplomowe.
- Do specjalności tych oraz studiów podyplomowych AiBSS jest przyporządkowany proces wdrożenia i utrzymania sieci komputerowej. Treści przedmiotów realizowane są w porozumieniu z akademią CISCO oraz JUNIPER.

Elektronika i Telekomunikacja

- Komputerowe sterowanie w elektronice przemysłowej
- Procesory ARM w systemach przemysłowych
- Komputery przemysłowe i pakiety HMI SCADA

- Przemysłowe systemy komunikacji
- Akwizycja i przetwarzanie sygnałów w systemach przemysłowych

Powyższe kierunki powstały na zapotrzebowanie firm regionu łódzkiego np.: Agat – AgatIT, Aparator/Elkomtech, Warszawa/ Kraków Astor, Scanfil/PartnerTech Poland, Printor, TOWARZYSTWO ELEKTROTECHNOLOGICZNE QWERTY

- Układy rekonfigurowalne i języki HDL
- Systemy mikroprocesorowe
- Procesory ARM w systemach przemysłowych
- Implementacja algorytmów cyfrowego przetwarzania sygnałów w systemach wbudowanych
- Bloki II stopnia
- Platformy SoC
- Zaawansowane modelowanie w językach HDL
- Implementacja algorytmów cyfrowego przetwarzania sygnałów w systemach wbudowanych 2

Powyższe kierunki powstały na zapotrzebowanie firm regionu łódzkiego np.: AgatIT, Poznań Antmicro; Aparator/Elkomtech; Comarch; Ericsson; Fujitsu Technology Solutions; KME; Sieradz Scanfil/PartnerTech Poland; Printo.

Zarządzanie i Inżynieria Produkcji

- Systemy informacyjne w przedsiębiorstwie
- Inżynieria logistyki

*Wymienione bloki zostały zaproponowane jako odpowiedź na potrzeby firm z terenu województwa, których obszarem działalności jest projektowanie i wytwarzanie systemów wbudowanych, produkujących obwody drukowane oraz realizujących montaż kontraktowy dla elektroniki. Z informacji dla studentów wynika, że uzyskana wiedza okazuje się ważna również w firmach produkujących sprzęt AGD (Indesit, BSH) oraz z branży automotive (TRW ZF).

- Analizy i doradztwo w biznesie
- Biznes międzynarodowy
- Business management
- Praktyka zarządzania przedsiębiorstwem
- Zarządzanie innowacyjną organizacją
- Zarządzanie kapitałem intelektualnym
- Zarządzanie projektami
- Ergonomia, bezpieczeństwo i higiena pracy
- Zarządzanie jakością
- Zarządzanie logistyką
- Zarządzanie produkcją

Taki potencjał edukacyjny stwarza duże możliwości rekrutacyjne. Przykładowo, w przypadku rekrutacji na stanowisko księgowego (AP/PTP, AR/O2C, GL, RTR, Treasury) firmy z sektora SSC/BPO zatrudniają absolwentów następujących łódzkich kierunków:

- Finanse i inwestycja
- Finanse i rachunkowość
- Finanse międzynarodowe
- Rynek finansowy
- Rachunkowość
- Zarządzanie
- Przedsiębiorczość i zarządzanie innowacjami
- Prawo podatkowe i rachunkowość
- Ekonomia/ekobiznes
- Ekonomia

W strukturach SSC/BPO jednym z najważniejszych wymogów wśród kandydatów jest znajomość dodatkowego języka obcego, dlatego pracodawcy również zatrudniają osoby, które ukończyły filologie językowe (angielska, włoska, hiszpańska, germańska, romańska) i są mocno zmotywowane do nauki w obszarze księgowości.

WSKAZÓWKI DLA INWESTORÓW W ZAKRESIE PIERWSZYCH KROKÓW STAWIANYCH NA ŁÓDZKIM RYNKU PRACY

Każdy inwestor już na etapie podejmowania decyzji o wyborze lokalizacji powinien zwrócić uwagę na kilka kluczowych kwestii dotyczących przede wszystkim: dostępności wyspecjalizowanej kadry, potencjału akademickiego, poziomu infrastruktury oraz potencjału rynku nieruchomości i ogólnej atrakcyjności miasta w zakresie zaplecza kulturowego i rozrywkowego, a także kosztów życia.

Inwestorowi stawiającemu pierwsze kroki na łódzkim rynku pracy rekomenduje skorzystanie ze wsparcia doświadczonych specjalistów w obszarach rekrutacji, infrastruktury, nieruchomości. Swoje pierwsze działania powinien równolegle ukierunkować na współpracę z agencją rekrutacyjną znającą bardzo dobrze rynek łódzki, która dostarczy rzetelnych informacji dotyczą-

cych rynku pracy: dostępności wyspecjalizowanej kadry, potencjału akademickiego, oczekiwań finansowych kandydatów i atrakcyjnych dla kandydatów benefitów, przedstawi całkowite koszty zatrudnienia pracownika i pomoże w strategicznym zaplanowaniu procesów rekrutacyjnych, employer branding i ich realizacji. W tym samym czasie warto podjąć rozmowy z pośrednikami powierzchni biurowych, którzy zaprezentują najlepsze do zagospodarowania uwzględniając nowoczesne rozwiązania w tej dziedzinie i dostosowując ofertę pod indywidualne potrzeby inwestycji. Na każdym etapie działań niezwykle ważna jest współpraca z Biurem Obsługi Inwestora, które pomoże w załatwieniu wszystkich aspektów formalnych, dostarczy pakietu informacji na temat kosztów życia, zaplecza kulturowego i rozrywkowego, toczących i zaplanowanych inwestycji w mieście, które mogą mieć jeszcze większy wpływ na atrakcyjność.

Anna Kulawiak
Delivery Manager
Antal SSC/BPO

MŁODZI W ŁODZI

Cele programu Młodzi w Łodzi to zachęcanie młodych ludzi do wiązania swojej przyszłości z Łodzią poprzez wspieranie rozwoju kariery zawodowej studentów łódzkich uczelni. Jednocześnie celem jest zapewnienie lokalnym przedsiębiorcom i potencjalnym inwestorom wysoko wykwalifikowanej kadry. Program jest wysoko rozpoznawalny 98% łódzkich studentów, którzy słyszeli o jakiegokolwiek akcji skierowanej do młodych ludzi, spontanicznie wskazuje program Młodzi w Łodzi. Realizatorem programu jest, Biuro Obsługi Inwestora i Współpracy z Zagranicą Urzędu Miasta Łodzi. Partnerami programu są wiodące łódzkie uczelnie: Politechnika Łódzka, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Medyczny oraz ponad 130 pracodawców z Łodzi i regionu.

W ramach inicjatyw programu można wyróżnić:

- Portal praktyk i staży - serwis dedykowany jest pracodawcom posiadającym siedzibę bądź filię w Łodzi, lub na terenie województwa łódzkiego oraz oferującym praktyki i staże, które odbywać się będą w Łodzi lub na terenie województwa łódzkiego. Rejestracja i zamieszczanie ofert na portalu jest bezpłatne.
- Praktykuj w Łodzi - staże wakacyjne. W ramach projektu miejsce ma szeroka kampania promocyjna fundatorów staży oraz zgłoszonych ofert, pakiet promocyjny powiązany z liczbą zgłoszonych ofert stażowych, istnieje możliwość

wstępnej selekcji aplikacji przez organizatora. Pracodawcy otrzymują krótką listę najlepszych kandydatów i decydują o wyborze osób odpowiadających ich oczekiwaniom.

- Program stypendialny Młodzi w Łodzi - udział w programie stypendialnym umożliwi dotarcie do najbardziej aktywnych studentów z wybranych przez pracodawcę kierunków studiów.
- Bezpłatne szkolenia Twoja kariera w Twoich rękach - realizacja bezpłatnych szkoleń zapewnia przyszłym pracodawcom, pracowników, posiadających wiedzę wykraczającą poza ramy wiedzy zdobytej na uczelni.
- Wizyty w firmach - „Poznaj łódzkich Pracodawców” - to cykl wizyt łódzkich studentów w firmach, które są partnerami programu Młodzi w Łodzi. Podczas wizyty odbywa się wycieczka po firmie oraz prezentacja możliwości

zatrudnienia, procesu rekrutacji itp.

Udział pracodawców w programie Młodzi w Łodzi jest doskonałym uzupełnieniem działań w obszarze marketingu personalnego. Szeroka gama możliwości współpracy powoduje, że każda firma jest w stanie zaangażować się w działania dostosowane do własnych potrzeb. Program oferuje następujące kanały komunikacji ze studentami i absolwentami:

- stronę internetową www.mlodziwlodzi.pl, którą miesięcznie odwiedza średnio ponad 20 tysięcy unikalnych użytkowników,
- profil na serwisie społecznościowym Facebook (prawie 20 tysięcy fanów),
- newsletter posiadający ponad 9,5 tysiąca subskrybentów,
- gabloty ogłoszeniowe programu Młodzi w Łodzi zlokalizowane na łódzkich uczelniach.

POWIATOWY URZĄD PRACY

Powiatowy Urząd Pracy oferuje wiele narzędzi wsparcia dla pracodawców w zakresie zatrudnienia pracowników. Należą do nich:

- Wyposażenie stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej (do 15-krotności wynagrodzenia)
- Refundacja 6-miesięcznego stażu do kwoty 907,63 zł
- Wsparcie szkoleń i kształcenia ustawicznego, np. w ramach dofinansowania: kursów i studiów podyplomowych, egzaminów umożliwiających uzyskanie dokumentów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych; badań lekarskich i psychologicznych, ubezpieczeń od następstw nieszczęśliwych wypadków w związku z podjętym kształceniem. Wysokość wsparcia to 100% kosztów dla mikroprzedsiębiorców i 80% pokrycia kosztów w przypadku pozostałych pracodawców, do kwoty 300% przeciętnego wynagrodzenia w danym roku na jedną osobę

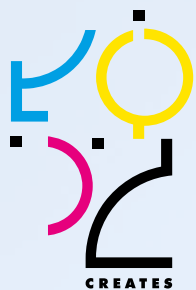
Powiatowy Urząd Pracy zapewnia dostęp do osób pozostających bez pracy, wedle przedstawionych kompetencji. W kontekście sektora SSC/BPO kluczowa jest znajomość języków obcych. Na dzień 31.01.2018 w bazie znajdowały się osoby znające poniższe języki (trzeba jednak zwrócić uwagę, że znajomość danego języka jest deklaratoryjna i nie weryfikowana przez Urząd):

Język	Liczba osób
angielski	7606
rosyjski	2066
niemiecki	2122
francuski	299
hiszpański	212
włoski	161
ukraiński	37
arabski	32
szwedzki	21

W kontekście sektora produkcyjnego na dzień 31.01.2018 w bazie PUP dostępni są pracownicy z następującymi umiejętnościami technicznymi:

rodzaj predyspozycji	liczba osób bezrobotnych deklarująca posiadanie minimum jednej z wymienionych predyspozycji
obsługa, montaż i naprawa urządzeń technicznych	1044
umiejętność obsługi urządzeń i maszyn	
umiejętność montażu, diagnozowania i serwisowania urządzeń i maszyn	
przygotowanie specyfikacji technicznej, pisanie raportów, nadzór nad pracami zleconymi innym pracownikom technicznych	
znajomość rysunku technicznego, technik pomiarowych	
rodzaj kwalifikacji	liczba osób
spawanie - uprawnienie	138
obsługa wózków widłowych/jezdniowych	602

CREATES

antal

THE VALUE OF
SPECIALIZED TALENTS

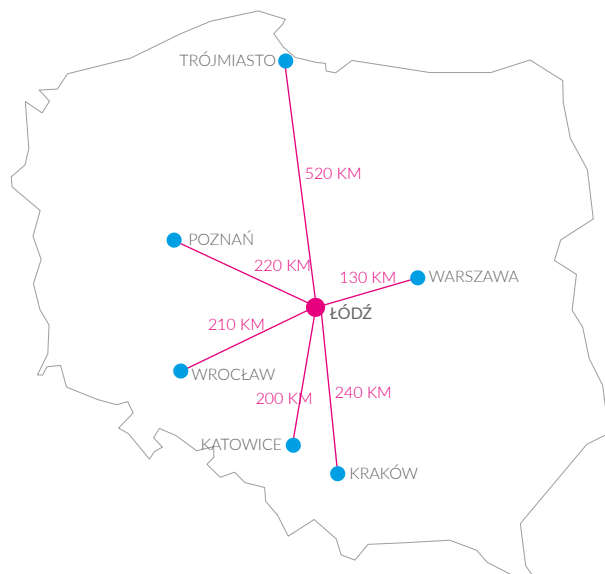
HUMAN CAPITAL IN LODZKIE REGION

INTRODUCTION

LOCATION

Łódź is located in the central part of Łódź province in central Poland. Łódź borders with the cities of Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki, Zgierz, Pabianice, and with the following communes: Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Brójce, Ksawerów, Nowosolna, Pabianice, Rzgów, Stryków, and Zgierz.

A NETWORK OF MOTORWAY CONNECTIONS AND EXPRESSWAYS INCLUDING PLANNED INVESTMENTS

About 10 km from the city, there is a junction of the trans-European A1 and A2 motorways. Within 3 years, a new section of the route is to be created, which is supposed to start from the place where the existing part ends (in Rzgowska Street) and go to the A1 motorway junction - Łódź Górna. This section of the route will open new investment areas and will facilitate access to the motorway for the inhabitants of the southern part of Łódź. The city of Łódź is one of the largest beneficiaries of infrastructural changes that have taken place in Poland in recent years.

Thanks to the location in the very centre of the country, the development of the motorway network that is under construction ensures a comfortable road connection to every major city in Poland. In the Antal Business Environment Assessment Study in 2017, the road infrastructure was rated on a 10-degree scale with a high score of 8.6, which is also the highest result among all the largest Polish cities surveyed.

NETWORK OF RAIL CONNECTIONS

Railway lines from Warsaw and Koluszki, Toruń and Kutno, Poznań and Ostrów Wielkopolski intersect here. Moreover, the recent opening of the new railway station in Poland - Łódź Fabryczna has significantly improved the quality of rail transport. This was also appreciated by the respondents of the Antal Business Environment Assessment Study 2017, who also value very highly the level of rail transport - grade 7.9 on a 10-point scale. Łódź Agglomeration Railway is very important as well for the development of the agglomeration. The lines lead to Sieradz, Kutno, Łowicz, Koluszki, Skierniewice and on the route Łódź Widzew - Zgierz. **Over 2 million people live within its reach.** Thanks to co-financing ŁKA, it will soon start transporting passengers from Łódź to Tomaszów Mazowiecki, Opoczno, Piotrków Trybunalski and Radomsko, as well as on the Skierniewice - Łowicz - Kutno route and will increase the frequency on existing routes.

Łódź Agglomeration Railway

INFORMATION ON THE NUMBER OF INHABITANTS

Łódź province has 2480,000 inhabitants. Łódź and the surrounding towns have a population of 911.1 thousand, and the city of Łódź itself of 693.8 thousand. (GUS, VI, 2017)

Łódź	693 800
Pabianice	65 986
Zgierz	56 757
Aleksandrów Łódzki	21 458
Konstantynów Łódzki	17 906
Andrespol	13 579
Stryków	12 475

THE NUMBER OF UNIVERSITIES AND THE NUMBER OF STUDENTS AND GRADUATES

Łódź is an important and strong educational centre. 26 colleges are located in this region. The number of students in Łódź province in total is 87.4 thousand, 12.7 thousand are taught in technical

fields, 10 thousand study finance, 7,200 linguistics and 4.2 thousand information technology. Universities in Łódź have had a very good reputation among students for years. They also gain high places in university rankings in Poland.

12.7 k Technical profile

10 k Finance profile

7.2 k Linguistic profile

4.2 k IT profile

UNEMPLOYMENT

In November 2017, the number of people registered as unemployed in Łódź province amounted to 71.9 thousand people, while the unemployment rate was 6.7%. In the city of Łódź, the number of people registered as unemployed in June 2017 was 25.1 thousand.

Rzgów	10 161
Ksawerów	7 704
Brójce	6 488
Nowosolna	4 814
In total	911 128

Łódź is the third largest city in Poland, located in the heart of Poland and Europe, which is constantly undergoing transformations. Currently, Łódź's economy is dominated by fields based on knowledge, technologies and modern services, transforming Łódź from the textile industry into a modern business services centre (BPO/SSC, IT and R&D), into a place friendly to the development of the logistics industry, household goods production and electronic industry, as well as biotechnology and modern textile. Łódź is also a centre of culture and creative industries, the development of which attracts artists, actors, filmmakers, and also offers residents and tourists many attractions and events. Among the many advantages of Łódź, which attract new

investments to the city are, among others, well-qualified staff, good cooperation between the business and scientific environment as well as competitive prices for renting office space. This report aims to present the business environment for employers and new investors in Łódź.

We invite you to read this report,

Artur Skiba
Antal Chairman
of the Board of Management

City of Lodz Office

SSC/BPO

OPINION ABOUT THE MARKET

PRZEMYSŁAW HERMAN

SSC Director & Finance Director
Flint Group

How do you assess the situation on the local labour market in the SSC/BPO sector? What changes have you observed on the local SSC/BPO labour market in recent years?

Year after year, the SSC/BPO sector is growing not only in Łódź, but also throughout Poland. Łódź is becoming an increasingly attractive city both for new and further development of existing investments. Currently, there are around 18 thousand people employed in this sector in Łódź. Only last year there was a 16% increase in employment, which translated into approximately 2,500 new jobs. The development of this sector would not be possible without changes taking place in the city, improvement of the quality of life, development of infrastructure or still emerging high-class office space. In the last area, 20% growth was recorded last year.

How do you assess the potential of the city and the region of Łódź to attract investment in the BSS profile?

Undoubtedly, new investors may be attracted to Łódź by the availability of specialized staff and academic facilities. For 2 years, we have also observed the increase in employment of foreigners, and more people relocating from other Polish cities to Łódź, which may indicate that Łódź is becoming an increasingly attractive city to live in. The advantage of Łódź is the location of the city, which in combination with the development of infrastructure enables one to look optimistically into the future. In addition, Łódź is still at the investment stage, like the New Centre of Łódź, which undoubtedly affects the perception of the city. However, a factor that would help in accelerating the development of the city would be the launch of regular business flights from Łódź Władysław Reymont Airport.

Do you observe the qualitative development of the market in terms of supported processes? If so, in what direction?

Definitely yes. New processes that emerge are becoming more and more advanced and demanding. On the one hand, this is due to the natural process that takes place in shared services centres, i.e. after a wave of migration of simple processes that have been completed successfully, both internal and external customers decide to transfer increasingly complex tasks. On the other hand, developing automation eliminates the simplest jobs from the market, making space for more advanced roles and forcing one to target them.

Do you observe the qualitative development of the market in terms of supported languages? If so, in what direction?

Łódź does not vary from or stand out from other cities. The level of competences of available staff in this respect is very high in my opinion.

DOROTA WÓJTOWICZ

Director of Personnel Department
in Poland and the Czech Republic
in the Barry Callebaut company

How do you assess the situation on the local labour market in the SSC/BPO sector? What changes have you observed on the local labour market in the SSC/BPO sector in recent years?

The SSC/BPO sector in Łódź practically did not exist just a few years ago, only a few companies located their centres here. Recently, I have seen a huge increase in the number of companies in this industry. New investors have noticed the potential of the Łódź market. Undoubtedly, the great advantage is the availability of intellectual staff – Łódź has a lot of academic facilities and experienced staff. Therefore, I assess the situation on the local labour market well and everything

indicates that there will be a continuous development of this market in the coming years. The observable trend of staff migration between companies is not without significance for the development of the organization.

How do you assess the potential of the city and the region of Łódź to attract investment in the BSS profile?

More and more investors appreciate the potential of Łódź. The availability of both staff with experience and opportunities to raise qualifications based on universities and continuous development in the real estate industry, and the emerging availability of high-class office buildings and new apartments exert positive influence on attracting further investments. The city is constantly investing in the development of infrastructure and the development of cultural facilities to attract employees from other regions. Railway connections are made, new highways connect the city, new cycle paths are built, a network of city bikes is being developed, more and more concerts are being organized, which has an even more positive effect on the comfort of living in Łódź.

Do you observe the qualitative development of the market in terms of processes supported? If so, in what direction?

We observe the qualitative development of the market in terms of processes supported. Obviously, still most processes are supported in the field of accounting, finance, customer service,

etc., but when browsing through job offers and exchanging trade information, I see more and more specialist positions, e.g.: in the field of IT and advanced financial roles.

Do you observe the qualitative development of the market in terms of languages supported? If so, in what direction?

Most employees on the Łódź market speak English, German, French, Spanish and Italian. The knowledge of these languages among employees is really good. There are many philological and language schools in Łódź that educate in this area. For the Łódź market itself, it is not justified to create new philologies, because even if a niche language is necessary, only a few people are needed. However, Łódź could become a centre of education for Poland in these niche languages and then it would make the most sense - academic potential for it exists in Łódź. We, as centres of SSC/BPO in Łódź, additionally make every effort to develop language skills of our employees by co-financing or covering the costs of their education.

What benefits do you see of the job market in Łódź from the point of view of the investor?

As an investor and an inhabitant of Łódź, I observe the amazing transformation of Łódź, which is the result of a great cooperation between, among others, the City Hall, the Economic Zone, the real estate industry and ac-

ademic centres. You can see here the complexity of activities that translate into the continuous development of the city and the improvement of life comfort. Undoubtedly, a great advantage is the full support for the investor from the first steps taken on the local market, as well as through the entire process of completing the formalities and after this stage. Investor Service Departments both in the City Hall and in the Economic Zone support the investor in every field that is needed, both in the context of help, for example in recruitment, development of talents, as well as selection of real estate and many others.

STATISTICAL INFORMATION

The total scale of employment in SSC/BPO and IT in Łódź and the region is 18,000 people.*

Processes from the F&A area are carried out in 95% of centres, Customer Service and ITO in 70%, while in Banking in 10% of centres. It is estimated, on the basis of the LinkedIn portal, the database of Antal, that the number of people employed in F&A structures amounts to 9,000, in the Customer Service and ITO to 6,300, and in the area of banking to 1000 people.

Estimated Recruitment Time

The duration of recruitment projects depends on several factors:

- the area regarding recruitment: the implementation time will vary according to the specialization
- job level scale – different amount of time will be needed for recruitment of people for junior positions, different for specialists, and different for management positions
- language requirements – definitely shorter time is needed to recruit specialists with such languages as: Spanish or Italian. Projects involving Danish, Finnish and Dutch language specialists require more time
- brand recognition and conditions that the company offers both pay and non-pay conditions as well as what development opportunities it offers.

*Modern business services sector in Poland 2017, ABSL

The following is the average time:

- 100 positions: 1 year
- 200 positions: 1.5-2 years
- 300 positions: 3-4 years
- 1000 positions: 5-6 years.

Rotation scale

According to the Antal “Attrition. The outflow of employees from organization 2016” the voluntary rotation rate in the SSC/BPO industry is 10.3%.

Attrition is defined as the outflow of employees from the organization, caused by their individual decisions, hard to predict from the point of view of the organization. The definition does not include the outflow of employees due to pensions and dismissals with the assumption that these factors are predicted by the company or even controlled by it. The attrition rate is the number of employees who left the organization in the indicated period/the total number of employees in the indicated period *100. The growing attrition rate indicates the weakening ties between employees and the company.

As part of this concept, we distinguish:

- Rapid fluctuation – employees leave the organization shortly after joining it, usually within 12 months. This is expensive due to the fact that this group of employees has never been able to achieve full efficiency and pay back with its work.
- Loss of high qualifications – the leaving of experienced employees who gained excellent results. The most valued employees with a large impact

on both productivity and stability of organizational culture.

- Volume loss of employees – a high percentage of employees decide to leave the organization. The organization bears the costs of repeated recruitment, but also experiences the disturbance of the continuity of processes and the stability of organizational culture.

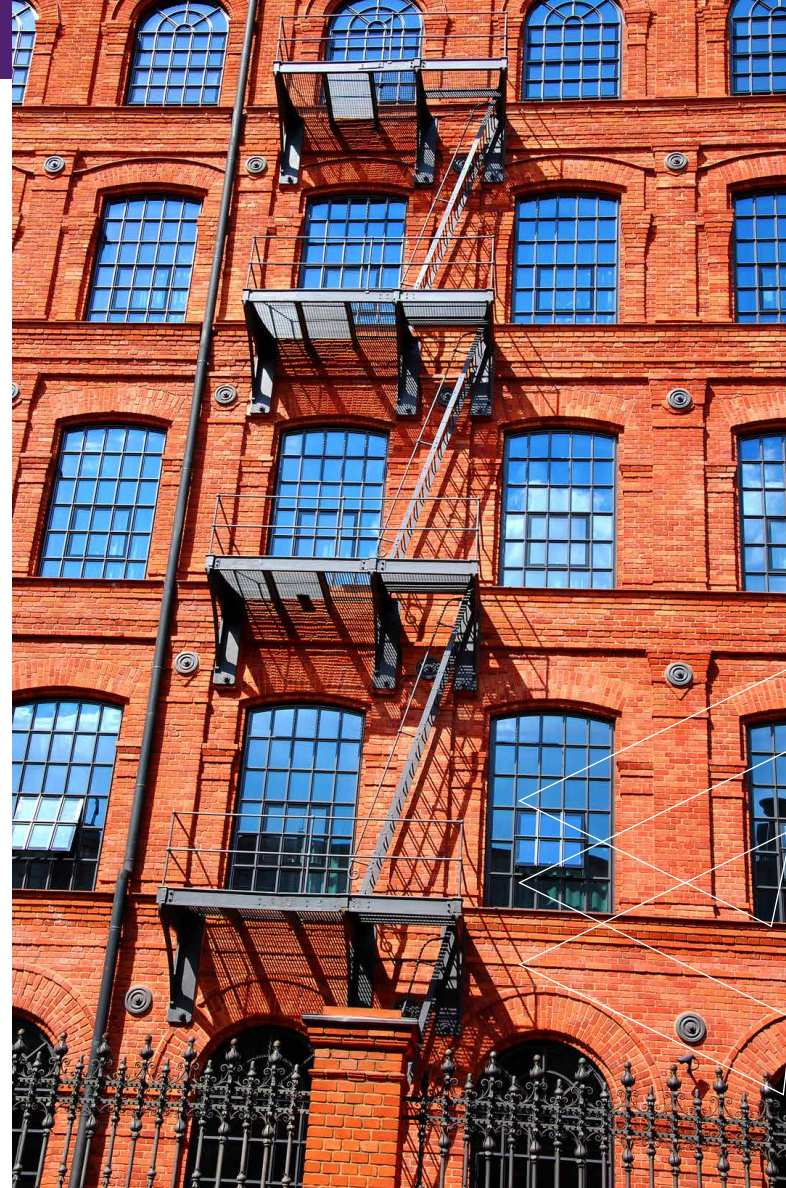
In the SSC/BPO sector, 37% of companies are most affected by rapid fluctuation, 21% by volume loss of employees, and 42% by a loss of high qualifications.

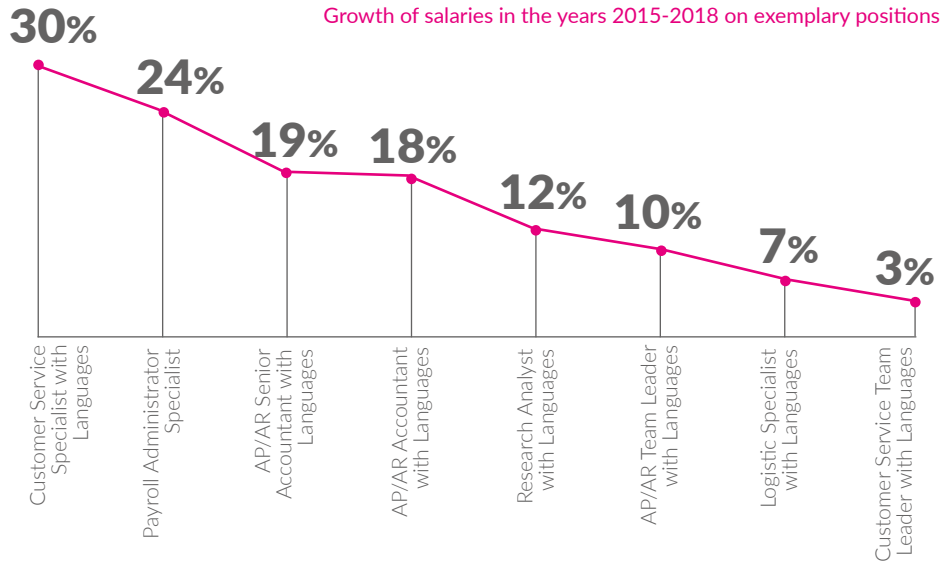
Pay in SSC/BPO sector

Gross monthly salaries in PLN	MIN	MAX
Compliance Analyst with Languages	4 200	5 500
Research Analyst with Languages	3 800	4 500
Business Analyst with Languages	6 000	7 000
Payroll Administrator Specialist	4 500	6 000
Staffing Specialist with Languages	4 500	5 500
Logistic Specialist with Languages	5 500	6 500
Procurement Specialist with Languages	5 500	6 500
Buyer with Languages	6 000	7 500
Customer Service Specialist with Languages	4 500	5 500
Customer Service Team Leader with Languages	7 000	8 000
AP/AR Accountant with English	4 500	5 500
AP/AR Accountant with Languages	5 000	6 000
AP/AR Senior Accountant with English	6 000	7 000
AP/AR Senior Accountant with Languages	6 500	7 500
AP/AR Team Leader with English	7 500	8 500
AP/AR Team Leader with Languages	8 000	9 500
RtR Accountant with English	6 500	7 500
RtR Accountant with Languages	7 000	8 000
RtR Team Leader with English	8 000	9 500
RtR Team Leader with Languages	9 000	11 000

Source: Antal

Pay growth in the SSC/BPO sector in Łódź on average amounted to 15% in the last 3 years. The largest increases of even 30% were recorded in the area of Customer Service. The rates are influenced in particular by the knowledge of niche foreign languages. It is worth noting that in the case of leadership and managerial positions, pay growth is limited to 10%.

Number of foreigners employed in BPO/SSC sector

In the first half of 2017, 339 work permits were issued in Łódź province in the services sector. The most numerous groups are employees from Ukraine (60%) and Bangladesh (17%). Taking into account the number of foreigners, one should also take into consideration employees from the European Union countries that constitute a significant share in the staff employed in the industry. According to Antal's analyses, based on the recruitment conducted in the SSC/BPO sector, they constitute an estimated 20% of the total number of employees, i.e. approximately 4,000 employees.

Average age in the industry and consequences

In the SSC/BPO industry, over half of those surveyed by Antal were less than 30 years old, and half more. Because work is most often undertaken at the age of 24-25, one can observe a very young age structure in the industry. This is due, first of all, to the relative young age of the SSC/BPO industry, and secondly, to the much greater knowledge of foreign languages in the younger generations. As foreign languages are becoming more popular and the service centres industry is becoming more and more common, we expect a gradual increase in the number of employees in this sector.

KNOWLEDGE OF FOREIGN LANGUAGES

Secondary schools

In the linguistic analysis of secondary schools, students learning a given language as part of the obligatory program and those taking additional lessons were taken into account in the entire Łódź region. The presented analysis shows that over the next 3 years, more than 130,000 people speaking a language at least at the B1 level will be available on the labour market, the assumed minimum educational program requirement.

Language	Number of students
In total	132 634
English	67 754
German	47 300
French	6 233
Russian	6 351
Spanish	2 531
Italian	775
other	1 480

Universities

More than 7 thousand students study specialized philologies.

Philology	Number of students
In total	7 218
English	1 977

German	332
French	272
Spanish	257
Italian	217
Russian	202

As part of the fields not mentioned in the above table, there are almost 4 thousand students – their fields of study include philologies in general and within them Scandinavian, classical or Chinese languages are available.

Additionally, according to the regulation of the Minister of Science and Higher Education of November 2, 2011 concerning the National Qualifications Framework for Higher Education, the graduate is expected to have language skills in the field of science and scientific disciplines relevant to their field of study, in line with the requirements set for the level:

- B2 of the Common European Framework of Reference for Languages at first cycle studies

- B2+ of the Common European Framework of Reference for Languages at second cycle studies
- B2+ of the Common European Framework of Reference for Languages at long-cycle studies

This means that every student from 87 401 in Łódź province is required to know at least one foreign language at the B2 level.

Private language schools

In Łódź there are about 30 private language schools. They constitute an important complement to the state-owned educational institutions. There are language classes for over 3,000 students, the largest of which is English, followed by German, Iberian, Roman and Scandinavian languages.

Benefits offered in SSC/BPO industry

Employers in SSC/BPO industry offer various and rich benefit packages in order to gain and retain employees.

Benefits in SSC/BPO industry

93%	medical care for the employee
86%	fitness card
82%	medical care for the employee's family
79%	co-financing language courses
70%	possibility of flexible working hours
60%	life/property/transport insurance - at prices lower than generally available on the market
57%	organisation of sports events for employees
54%	cheaper tickets to selected cultural centres and sports events
48%	modern work tools with access to mobile Internet
45%	co-financing studies
40%	pension fund
31%	gift packs (Christmas/Easter, Children's Day)
30%	co-financing holidays
29%	co-financing meals
20%	additional days off
18%	one-off bonuses in the case of the birth of a child's employee
17%	co-financing and enabling company clubs to operate
16%	co-financing summer camps for employees' children
15%	fuel card
14%	company car - with the possibility of private use
12%	possibility of taking a loan from the company on preferential terms
9%	representative fund
9%	one-off financial support in the event of a difficult situation in the life of an employee
8%	pro-health campaigns for employees apart from standard healthcare (e.g.: free seasonal vaccinations)
7%	stock options
4%	SPA passes

Source: Antal's study based on the recruitment processes conducted in 2017

The less standard perks, but making the offer of the employer differentiate from others include: weekly massages, kindergarten for children at workplace, relocation package, renting a work flat, fruit days, coca-cola for employees, relaxation room, games room, co-financing trips to anywhere in the world, chocolate, drinks in the office, couches for pregnant women, discounts on airline tickets, L4 (sick leave) paid 100% (10 days a year), 26 days of holiday for everyone regardless of seniority, co-financing holidays, covering the cost of the city card, online access to the press around the world, support in investment management.

ATTRACTIVENESS OF ŁÓDŹ AND THE REGION

In Antal's research „Activity of specialists and managers on the labour market” conducted in 2017, 25% of people from the SSC/BPO sector indicated Łódź as a potential place for relocation. 5 years earlier in 2012, this indicator was 7%.

There is a clear upward trend in the context of perceiving the attractiveness of the city. This growth is strongly influenced by the growing cultural offer of the city, which is very important in the eyes of potential candidates, especially younger staff whose employment is specific to the SSC/BPO sector. In addition, lower costs of living are appreciated in comparison to cities such as Warsaw, Wrocław, Poznań or the Tricity.

IT

OPINION ABOUT THE MARKET

ADAM OWCZAREK

Head of the Department of University and Human Resources Development at the Łódź University of Technology, ICT Central Poland Cluster

What phenomena do you notice on the IT market in Łódź?

On the national level, the creation of an ICT cluster is unique – I am not familiar with any other case of organization in Poland from the IT industry, which associates such a huge number of companies and universities, often concerned with a competitive activity. Cluster members regularly meet and cooperate, thinking about development in the perspective of 5-10 years. New investors during the decision-making process about the location of activities in Łódź meet with representatives of the cluster – sometimes they contact a company from the same country to get acquainted with the conditions of functioning on the market in Łódź. In my opinion it is a valuable prospect. I also notice that market maturity affects the change in the profile of processes supported in Łódź. For instance, we used to have 1 support line in large ITO companies serving clients from all over the world, now frequently more advanced processes in terms of 2 and 3 support lines are being implemented.

It was noticeable that some of the new companies at the beginning treated the market in Łódź with some caution. When it turned out that the people who were employed have sufficiently high competences, they started to open such departments that deal with much more complex processes.

Do you see the potential of the Łódź market in terms of preparing IT staff?

Of course, we observe rapid progress of technology in companies – the university market is not always able to react so quickly to immediately respond to the needs of employers, there are also „technological seasonal fashions”. However, at Łódź University of Technology, both at the faculties and in the IT Technology Centre of the University of Technology, preparatory courses are launched for students in consultation with the company that decides for a new investment in Łódź. During such a course the organization can reach and prepare the staff interested in the selected new technology. These are often new things that do not become a full-fledged university subject, which requires various procedures, but there is already a possibility of educating future employees. Many companies offer students from the second year of their studies apprenticeship during holidays – for 1-2 months they train potential candidates, sometimes using the support of the companies operating in the region who specialize in this. In a nut-

shell, companies have wide possibilities in creating competences of future employees.

How do you assess the potential of the Łódź market in the context of the development of new investments in the IT industry?

It seems that in spite of the fact that companies all over the world are facing the challenge of acquiring personnel from the IT area, I do not notice in Łódź such a ruthless competition for an employee, as in other centres. In addition, Łódź as a city is changing and dynamically developing. More and more people are choosing to start their studies here and live here after finishing education, which increases the

available pool of talents. Convenient location in the centre of the country enables easy cooperation with other branches of companies - thanks to cooperation with cluster companies I know examples of people who live in Warsaw and commute to work in Łódź. Some of the people who have been working in Warsaw so far, return to Łódź, which creates more and more attractive career opportunities. The Warsaw market is already highly saturated, while Łódź has a large development potential.

An additional valuable aspect from the point of view of employers is the growing share of students from countries from the East (Ukraine, Belarus), where the level of teaching technical subjects is high. At the same time, they are culturally close employees who easily find their place in the organizational culture of companies located in Poland. This is reflected in the subsequent employability of talents by employers in the region.

STATISTICAL INFORMATION

The total scale of employment in the IT industry in Łódź and the region based on the information on the LinkedIn portal is 7 683 employees.

Within this group:

- 30% of employees are employed in the software area
- 45% of employees are employed in the computer networks and security area
- 20% of employees are employed in the IT Support area
- 5% of employees are employed in ERP area

Average forecast recruitment time

The duration of recruitment projects depends on several factors, primarily on the experience measured by the level of competence and the length of development in a given specialization.

- 100 employees – 5 months
- 200 employees – 6 months
- 300 employees – 12 months
- 500 employees – 16 months
- 1000 employees – min. 2 years

Scale of employees' rotation

According to the Antal "Attrition. The outflow of employees from organization in 2016", the voluntary rotation rate in the IT and Telecommunications industry is 8.8 %.

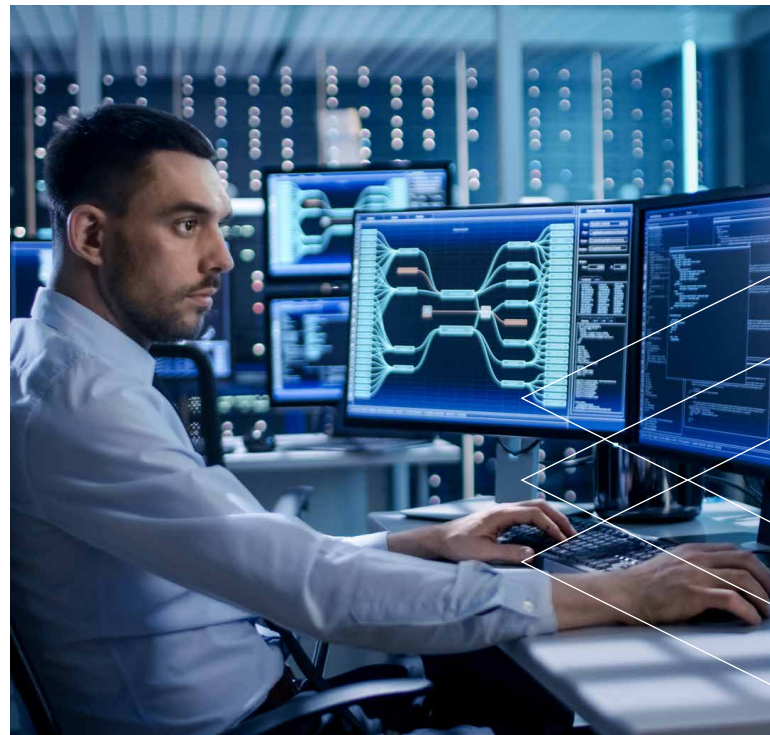
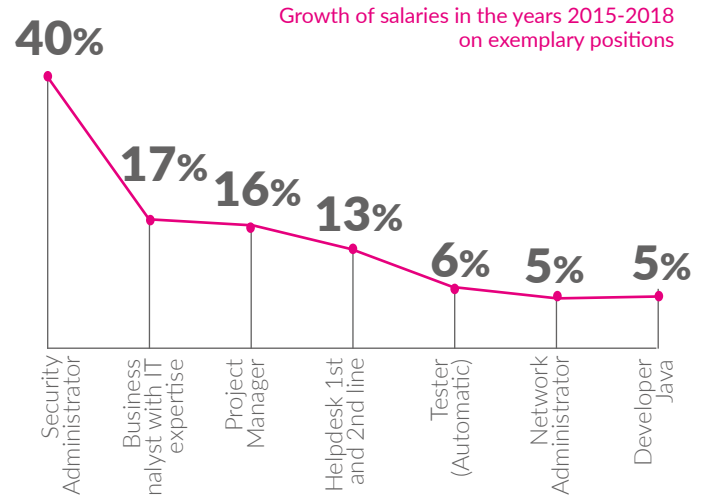
In the IT and Telecommunications industry, 21% of companies are most affected by fast fluctuation, 17% by volume loss of employees, and 62% by a loss of high qualifications.

Salaries offered in the IT sector

Gross monthly salaries PLN	MIN	MAX
Helpdesk 1 st and 2 nd line	3 750	5 500
Helpdesk 3 rd line	5 000	7 500
Tester (Manual)	3 150	6 200
Tester (Automatic)	4 200	9 000
Test Analyst	5 800	8 100
Developer .NET	6 450	10 200
Developer Java	6 450	13 000
Developer JavaScript	6 450	13 500
Developer Fronted	5 400	9 000
Developer Php backend	5 400	8 900
Developer mobile (Android, iOS)	6 450	13 000
Developer C++ embedded	6 450	13 000
Network Administrator	5 500	10 000
System Administrator	5 500	10 000
Database Administrator	6 500	11 000
Security Administrator	6 000	15 000
Business Analyst with IT expertise	5 750	10 000
Project Manager	6 000	11 000
Product Manager	5 200	10 500

Source: Antal's study based on the recruitment processes conducted in 2017

In the case of IT, the average pay rise recorded in the last 3 years reaches an average of 15%. The highest increases were recorded in the area of IT security

Benefits offered in the IT sector

The IT sector is famous for its care for the working conditions and atmosphere among employees. Employers offer an attractive range of benefits.

94%	Medical care for the employee
88%	Fitness card
85%	Modern work tools with access to mobile Internet
79%	Possibility of flexible working hours
75%	Co-financing language courses
70%	Medical care for the employee's family
59%	Life/property/transport insurance – at prices lower than generally available on the market
51%	Cheaper tickets to selected cultural centres and sports events
46%	Organization of sports events for employees
44%	Gift packs (Christmas/Easter, Children's Day)
40%	Co-financing meals
29%	Pension fund
27%	Co-financing studies
21%	One-off bonuses in the case of the birth of the employee's child
14%	Fuel card
14%	Company car – with the possibility of private use
14%	Possibility of loans
13%	Stock options
10%	Co-financing and enabling company clubs too operate
10%	Co-financing holidays
9%	Additional days-off
8%	Spa passes
8%	Representative fund
7%	Co-financing summer or winter camps for employees' children
6%	One-off financial support in the event of a difficult situation in the life of an employee
3%	Pro-health campaigns for employees apart from standard medical care (e.g.: free seasonal vaccinations)

Source: Antal's study based on the recruitment processes conducted in 2017

Other less-standard but distinctive company offers include: tax-deductible costs related to copyrights, massage at work, team-building trips, parking space, chillout room, half an hour for family, off-site work, shorter work time on holiday Fridays, individual training/conference budget, fully-paid sick leave in a specific dimension, a kindergarten within the company, a relocation package of up to PLN 10,000 paid in the first month of work; coaching and personal development.

PROGRAMMING SCHOOLS

Over the last years in Poland a noticeable unflagging trend in education in the field of IT programming has been noticed. This is mainly due to the following reasons:

- Knowledge of programming gives practically the guarantee of finding an attractive job offer. According to Antal's survey "Activity of specialists and managers on the 2017 labour market", there is an average of 18 job offers per IT specialist.
- Average pay of specialists are counted among the highest in Poland. (PLN 12 600 gross according to the Antal Salary Report 2017). You can quickly reach a satisfactory financial threshold – even with 1-2 years of experience.

The above trends translate into an increase in the number of people educating themselves in the field of programming. Some choose the classic course of study at universities, however, some would like to quickly acquire the most practical business skills, or they are sent by the employer to specialist programming schools. The Łódź market offers a range of services in this area. Courses in Łódź in the field of

programming are organized by, among others, such companies as: Coders Lab, Software Development Academy, Progres, Codeskills, Codecool, Academy108, NobleProg, Kodilla and others.

These organizations provide basic qualifications in the field of selected programming schools within a few months to two years. Based on data provided by schools, there can be estimated around 100 graduates of additional courses per year. *

THE LOCAL COMPUTER GAME ENVIRONMENT

The global market for computer games is worth over USD 90 miliard, and its value is constantly growing. Łódź contributes to the development of the industry, and the computer games sector is one of the most innovative areas of the Polish creative industry.

To meet the needs of the market, more and more Polish universities are launching fields of study and specialties dedicated to future computer game developers.

Examples of fields of study in Łódź:

- Game technologies and computer simulations
- Designing computer games
- Environment and Character Design (3D modelling, elements of stage design, characters, level design)
- Graphic design in games

Every year Łódź University of Technology organizes a National Competition for the

*Data from the bootcampy.pl website

Team Creation of Computer Games in Łódź. The competition is a unique forum in Poland that connects lecturers, university students, school students and companies related to the creative industry, young game and VR simulations developers.

The Łódź Centre of Games was established – the institution is to combine the efforts of specialists from various fields: technology, graphics, programming. It will take care of people starting their adventure with creating games or having little experience in this area. ŁCG will provide them with technological, substantive and financial support. Although at the Łódź University of Technology one can study "computer games and simulation technologies" for several years, Łódź universities want to jointly launch a new science centre. The Games Creation Academy will offer students interdisciplinary professional studies. The Łódź University of Technology, the Film School and the Academy of Fine Arts declared their readiness to create it. IBM and DELL have already expressed their interest in the project and declared equipping ATG with the latest equipment. Students will learn how to create and use motion capture technique or 3D graphics. The best projects from the Academy will be able to count on funding under Gameinkubator Capital. The fund will help introduce the most interesting projects of ATG students to the market, although it will not close its doors to creators from other centres. **

**<http://łódź.naszemiasto.pl/artykul/łódź-chce-być-zaglebiem-produkcji-gier-komputerowych,3112984.art.t.id.tm.html>

NUMBERS OF FOREIGNERS EMPLOYED IN THE IT SECTOR

In the first half of 2017, 74 work permits were issued in the IT sector in the Łódź province. The most numerous groups are employees from Ukraine (47%) and India (34%). Taking into account the number of foreigners, one should also take into account employees from the European Union countries that constitute a significant share in the staff employed in the industry. According to Antal's analyses, based on recruitments in the IT sector, they constitute an estimated 0.5% of the total number of employees, i.e. approximately at the level of 100-150 employees from abroad in the IT sector in Łódź.

THE ATTRACTIVENESS OF THE CITY OF ŁÓDŹ AND THE REGION

In Antal's survey "Activity of specialists and managers on the labour market" conducted in 2017, 10% of people from the IT sector indicated Łódź as a potential place for relocation. 5 years earlier in 2012, this rate was 4%.

There is a clear upward trend in the context of perceiving the attractiveness of the city. This growth is strongly influenced by the growing offer in career development opportunities. In the case of the IT industry, it is particularly important to work on interesting projects, new technologies, which can be guaranteed to employees by new investments entering Łódź.

- Wielton
- Manta

Business services

- Bosh
- Siemens
- Ericsson

IT and Telecommunications

- TomTom
- Idemia
- Ericsson
- Comarch

Among the R&D projects implemented by companies located in Łódź, it is worth mentioning::

- Innovative IT systems that provide solutions for the most important sectors of the economy – Comarch
- Innovative solutions dedicated in the areas of telecommunications, M2M communication (machine to machine), IoT (Internet of Things) – Ericsson
- New applications, technical solutions for clients – Fujitsu
- Solutions in the field of technology used for design, measurement and visualization using, among others, satellites, terrestrial measurement systems, car sensors, drones, three-dimensional design, or 3D visualizations – Hexagon
- Innovative maps and navigations i.a. for Apple – TOMTOM

R&D

OVERVIEW AND POTENTIAL

- According to the Central Statistical Office data for 2015, there are 237 active research units in the Łódź province. Internal expenditures on R&D amounted to PLN 734.6 million.
- The number of employees in R&D amounts to:
- Research and development staff – 6712

- Technicians and employees equally – 1159
- Other staff – 975

PROJECTS

Selected R&D centres *

Industrial production

- BSH
- Whirlpool
- AIRBUS Helicopters

*Source: R & D MARKET IN POLAND. SUPPORT FOR BUSINESS AND DEVELOPMENT ACTIVITIES OF ENTERPRISES, Warsaw December 2013, Crido Taxand, PAIH, National Centre for Research and Development

ECOSYSTEM

In Łódź and the region, employers face an ecosystem that is conducive to R&D investments. Examples of institutions within its framework are BioNanoPark and the Technical University of Łódź.

BioNanoPark

Bionanopark is a science and technology park with an attractive research, investment and incubation offer targeted at companies and institutions operating in the field of advanced technologies. It is a modern, spacious research and implementation centre. On over 8,000 square meters there are six innovative laboratories equipped with the most modern equipment.

Areas of activity:

- Laboratory tests
- Product testing
- Research projects
- Investment areas
- Technology Incubator

Since the beginning of its existence, the Bionanopark Incubator has supported over 100 companies. Many of them have achieved significant successes. In the Incubator, among others, 3 innovative devices for people with physical disabilities, a web browser for paralyzed people and a modern tourist information system based on photocodes were patented. The companies from the Incubator have received many prestigious awards, such as, for example, the Economic Award of the Łódź Provincial Governor, the President of the City of Łódź Award, the title of Leader of Modern Technologies, Park Eagles or the National Leader of Innovation.

The company Regional Science and Technology Park of Łódź – Technopark has been operating since 2003. Its largest shareholders are: the Łódź commune (77.12%) and the Marshal's Office in Łódź (21.42%), and shareholders are, among others: University of Łódź, Łódź University of Technology, Medical University.

Łódź University of Technology

Łódź University of Technology is a thriving technical university with an extensive structure, of nearly 17 thousand students and almost 3 thousand employees. Education is provided at nine faculties, in three colleges. In addition, there are many additional organizational units on the campus. It is one of the best technical universities

in Poland. It has over 70 years of tradition and experience in educating engineers. Over 100,000 well-educated graduates are the result of work of several generations of well-prepared staff: didactic, scientific-technical and efficient administrative facilities of our university. The university is an attractive partner for business in the region. It cooperates with the largest companies in the country and abroad. It conducts research at the European level, creates new technologies and patents in cooperation with the best research centres around the world.

In 2016, the Łódź University of Technology received, as the first technical university in Poland, the HR EXCELLENCE IN RESEARCH logo confirming that the university applies the principles of the "European Charter for Researchers" and "Code of conduct for the recruitment of researchers". Having this sign increases the visibility and attractiveness of the university in the European research area as a project partner.

For many years, the Łódź University of Technology has implemented a policy of intellectual property management, which focuses on the effective transfer of innovative technologies to the economy and achieving financial benefits from the use of intangible goods. The mechanisms of commercialization of university solutions developed and constantly improved at the Łódź University of Technology enabled effective marketization of many R&D works, through their sale or granting the licence for their use. Our university also successfully transfers innovative business solutions by setting up spin-offs, initiating and supporting the idea of entrepreneurship among academic teachers, PhD students and students.

PAY

Gross monthly salaries PLN	MIN	MAX
Intern (annual contract)	3 000	3 500
Junior	4 000	4 500
Specialist	6 000	9 000
Leader	8 000	10 000
Manager/ Coordinator	8 000	26 000

Source: Antal, own study based on recruitment processes

HOUSEHOLD GOODS

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE SECTOR

In Poland, about 22 million household appliances ('large and small') are produced, of which a significant part (over 19 million units) is exported, which makes Poland one of the leading manufacturers of household appliances in Europe. According to Central Statistical Office data, about 25,000 people work directly with producers, in addition to that, there should also be added people employed by sub-suppliers – 50,000 people, and this gives us a total of about 75,000 people employed in the industry. In terms of the whole of Europe, which employs about 1 million people in this sector, it is a significant result. The Łódź region currently has units of two major players on the household goods market - BSH (Łódź), Whirlpool (Łódź and Radomsko). Over 5,000 people work in these companies themselves, and in combination with all sub-suppliers, both larger as Drahtzug Stein (the producer of wire elements) and Wirthwein (the producer of plastic components) and any smaller organizations or suppliers of the second order, this number should be increased by further several thousand people influencing the industry format.

EMPLOYMENT STRUCTURE

Developing the notion of the potential of the industry (not only in the case of

the Łódź region), it is worth, first of all, saying that the production of household goods requires the involvement of a large volume of employees. Regardless of the position, the extensive structure always creates opportunities for employing new employees, if not due to the development and the need to find new ones through natural rotation, which creates continuous demand on the market and

hence, more specialists. In the case of household goods production, about 20% of the total of employees are white-collar workers. In addition, the necessity of constant product development as a consequence of the constantly changing consumer needs makes manufacturers create advanced research and development centres, which in the case of many industries, including household goods,

thus arouses interest among potential candidates. The high volume of employees in this case does not only refer to the sphere of production workers, because the multitude of processes necessary to produce a given product means that a larger number of qualified technical staff is also needed. The products combine developmental needs in the field of metal-working, plastic/rubber elements or electronic components, so it requires a wider range of engineering competences, and

are created in Poland - well-educated, knowing foreign language engineers are the trump card that drives international manufacturers to create centralized research units in this area.

PRODUCTION CLUSTERS

A natural phenomenon in this industry is the formation of so-called production clusters - the creation of such a product is a big investment, and each subsequent organization that wants to create a pro-

duction unit in a new location most often chooses this region where there already exists the infrastructure of subcontractors of all kinds of components and also services aimed at this industry. For this reason, there is a great potential for further investments in the region of Łódź, which is one of the largest clusters of household goods production in Poland, and will soon be the definitive leader, because the increase in production capacity or expansion is forecast by both BSH, which declares an increase in the employment by 500 vacancies, as well as Whirlpool, and in turn, the creation of a new production unit in Poland is planned by Miele - a German manufacturer of premium devices, which plans only in the first year of operation to create 350 jobs. Additionally, following the growth of the Łódź producers there will also go the group of subcontractors already present in the region, who as a result of the upcoming new contracts will also require increased production capacities as well as further warehouse and logistics investments that will support the growing production volume. The demand of the household goods industry for the large volume of new production workers both production workers and specialists makes Łódź an even more attractive place of work both for people entering the market as well as for experienced employees. Also the staffing needs in other industries should be taken into account, which in Łódź and the surrounding area also have a noticeable need for employment, which in combination with the development of the household goods industry promises a lot of movement on the candidate mar-

ket - this state of affairs will certainly be beneficial for all employees in the region, while the most noticeable profits can be obtained by qualified technical and specialist staff, especially in the case of people with niche competences, because already highly specialized employees are highly valued and gaining them from the market is a difficult challenge for employers. The growing staffing demand, in addition to salary growth, also generates the need to speed up the decision-making process regarding the employment of potential candidates (often due to the fact that complex corporate environment requires from a few to a dozen or so days of implementation) because a large number of offers from the labour market cause that available at a particular moment people on the market often receive several job offers within a short time and often the issue of quickly submitting an offer is a determining factor in acquiring a candidate.

Looking at the Łódź market, it is worth being aware that for a long time due to the convenient location and relatively lower labour costs compared to Western European countries, it was perceived as an attractive location in terms of the cost of business, especially for the production of a typical export product. However, in view of the changes and investments taking place so widely, it can be safely stated that at this moment the European low cost country is transformed into the best cost country, in which, apart from the current advantages in the form of geographic location, it also now abounds in advanced and highly developed economic infrastructure. Educational background

prepared for cooperation with local business units and a wide spectrum of specialists with foreign language knowledge create potential not only in the field of production workers positions, but primarily in research and development units and structures of shared services centres, more and more of which arise in Łódź and which enhance the image of this region as an attractive investment destination.

PAY IN HOUSEHOLD GOODS INDUSTRY

Gross monthly salaries PLN	MIN	MAX
Supply Chain Manager	15 000	18 000
Planning Manager	11 000	14 000
Logistics Manager	12 000	14 000
Strategic Buyer	7 500	11 000
Plant Manager	27 000	35 000
Operations Manager	22 000	28 000
Production Manager	15 000	22 000
Shift Manager	9 000	12 000
Shift Leader	5 000	7 000
Engineering Manager	13 000	16 000
Maintenance Manager	10 000	13 000
Maintenance Engineer	5 000	8 000

Source: Antal's study based on the recruitment processes conducted in 2017

DUOPOLIS

COMMUNICATION

A characteristic feature of the location of Łódź is the proximity of Warsaw, which allows the creation of business synergy between these two cities. Travel time and communication between these cities is convenient enough to allow fast access, free business flow and even daily commuting. In terms of communication, we can distinguish:

- **Railway:** modernized connection, travel time approx. 1h 20 min, 18 fast connections per day running every hour. There is also the possibility of using regional railways from around Warsaw
- **Roads:** motorway connecting Łódź and Warsaw directly, estimated travel time is 1h and 30 minutes.

It should be noted that the travel time from the suburbs of Warsaw can range from 30 minutes to even 2 hours, depending on the traffic and the chosen means of communication. In this respect, Łódź can be considered as an interesting alternative in terms of business cooperation.

SYNERGY IN THE FIELD OF HUMAN RESOURCES

Synergy allows for the mutual managing of the talent pool in the area of the services sector. Łódź is characterized by lower labour costs and a large pool of talents. However, in the case of niche, rare positions, there is a possibility of hiring people from Warsaw, which happens in

the recruitment processes conducted by Antal. Warsaw has the largest academic base in the country – there are 80 universities and colleges in the Masovian province and there are studying over 250,000 students, also of rare areas, such as, for example, sinology.

As part of in-depth interviews with candidates, the consultants of Antal noticed the following relationships:

- There are cases of commuting on the Łódź-Warsaw route for several years, 5 days a week
- Many candidates use the possibility of partial remote work to better manage time between locations
- The cost of living in Łódź is lower than in Warsaw. That is why the candidates are open to relocation - in the price of a small flat in Warsaw, they can afford a more attractive apartment or house with a garden in Łódź
- A large share of candidates from Warsaw will consider working in Łódź, as long as the potential new employer compensates for travel costs.

CASE STUDY: MODEL FUNCTIONING WITHIN DUOPOLIS - MBANK

JACEK POPIOŁEK

director of the real estate management department, managing the mBank Stop project in Łódź

How does the concept of the Duopolis model (Warsaw - Łódź) affect your company?

Functioning in two cities entails a challenge primarily in terms of organizational culture and differences between both parts of the bank. However, we are able to turn these potential difficulties into success. Our employees closely cooperate with each other, which is even easier thanks to the fact that we have one joint headquarters in Łódź for all departments (previously Łódź employees were dispersed in 6 different locations). The headquarters is equipped with modern video and teleconferencing systems. They give the impression of a live conversation. In this way the technology brings us closer together and the distance barriers disappear.

In addition, we have located our new Łódź headquarters in the most convenient place from the point of view of transport to Warsaw. The very assumptions of the project were clear: you have to get to the Łódź headquarters easily and quickly from Warsaw. And so it is - we are adjacent to the Łódź Fabryczna railway station, from which in just over an hour you can get

to the centre of the capital city or the other way round.

Are you able to estimate how the change affected work efficiency and resource use?

For now, it is too early to assess the impact of this change. However, we assumed that concentrating our Łódź operation would have a positive impact on increasing the efficiency of teams and eliminating communication silos within the organization. We expect that thanks to working under one roof, all the departments cooperating with each other will work more effectively with each other. We have already noticed that thanks to the solutions provided for the organization of office space and technology, employees are willing to work in teams of several people more often than before the relocation. That is what we wanted.

How do you assess the potential of Łódź and Warsaw in terms of the business environment and available human resources in the area of front and back office structures?

I will refer mainly to Łódź. We are not a new investor in this city. The Łódź branch of mBank was established in 2000, so we have come a very long way in this city - also the moment when the city was at a crossroads and its future was described by many as "doubtful". But the situation has changed - and the New Centre of Łódź is a confirmation of this. Our mBank Stop is the second building settled in this area, new buildings are

being built, which have already been popular among other investors. The city begins to revive. The bold decision to build the NCL is clearly bringing the first positive effects.

The potential of Łódź is very large. There is a resilient academic base here, educating new highly qualified staff. We have a hand in it - we are the partner of the field of study teaching 3.0 banking at the Faculty of Economics and Sociology of the University of Łódź. Human resources in Łódź are easier to acquire than, for example, in the capital city and it is not a secret. We also make use of it by employing employees to both front and back office structures.

We believe that the ties between Łódź and Warsaw will tighten even more. For this to happen, an even faster connection between the cities is necessary - and it is rather a faster railway connection, because both cities have limited capacity when it comes to car traffic. The cross-city rail tunnel will certainly be a great opportunity for Łódź, giving the possibility to cross the entire city and, in principle, open the high-speed railway project again. We will see what the future will bring.

DEVELOPMENT PROJECTS IN THE FIELD OF DUOPOLIS

Central Airport

On 7 November 2017, the government plan for the construction of the Central Communication Port was adopted. It is to be a new airport located between Łódź and Warsaw, ultimately capable of handling 100 million passengers per year. The aim of the project is the construction and operation of a profitable, innovative transport hub, which on the one hand will gain a place in the top ten of the best airports in the world, and on the other hand will lead to the creation of a national rail passenger transport system as an attractive alternative to road transport. The project provides for:

- construction of an international airport near the village of Stanisławów in the Baranów commune, to the west of Warsaw
- construction of a railway junction, which is to go beyond the function of the airport rail station
- construction of even over 900 km of railway lines in Poland
- construction of from 65 to nearly 250 km of roads in the country

A significant role of the new project is the integration of the Warsaw and Łódź agglomerations, which will translate into an increase in location convenience, as a not only Polish but also European centre and significantly increase the infrastructural benefits from the investments in Łódź.

Suntago theme park

Suntago Water World is to be the largest covered water park in Central and Eastern Europe. It will be located near Mszczonów between Łódź and Warsaw between the A2 motorway and the S8 expressway. Its construction began in April 2017. The park is to be built on an area of approximately 20 hectares. Suntago Water World is part of a larger investment, Park of Poland, the largest theme park in Central and Eastern Europe. In Suntago Water World there is a swimming pool imitating a tropical island, a SPA zone with saunas and slides for people of different ages. The longest of the slides is to have over 300 meters. The investment cost is estimated at 250 million euros. The planned completion date is 2019. The recreational zone will be conducive to entertainment and cultural integration.

UNIVERSITIES

RECRUITMENT PROCESSES

Among the leading universities in Łódź is the University of Łódź, offering 68 fields of studies and over 150 specialties. Thanks to cooperation with foreign universities, one can study the field of study where graduation guarantees the diplomas of two universities. As part of the Socrates/Erasmus program, students of the University of Łódź can continue their education in 23 European countries.

For many years, Łódź University of Technology has been at the top of the rankings of technical universities. It is the laureate of the competition for "The most innovative and creative university in Poland in creating career prospects". It is one of the most popular technical colleges, whose diploma is recognized by Polish and foreign employers.

Łódź universities are open to cooperation with employers in the field of recruitment of students and graduates. As part of their activities, they offer:

- Possibility to place job offers on their websites online
- Possibility to participate in organized job fairs
- Pre-selection of candidates for work, apprenticeship or internship in accordance with the needs reported by the Employers.
- Possibility to present companies at the university
- Additional projects: training, career academies run by employers.

Calendar:

Recruitment Days of the University of Łódź – applications until **March 1**

Academic Job Fair of the Łódź University of Technology – **25 April**

Addresses of Career Offices of the largest universities in Łódź

University Of Łódź

Centre for External Relations

42 635 41 76

pracodawcy@uni.Łódź.pl

Career Office of the Łódź University of Technology

42 631 27 39

fax 42 631 20 98

biuro@biurokarier.p.Łódź.pl

Academic Career Office: University of Social Sciences

42 664 66 13

abk@san.edu.pl

Career Office: University of Humanities and Economics in Łódź

42 631 50 15

biurokarier@ahc.Łódź.pl

ANALYSIS OF THE FIELDS OF STUDY

At Łódź universities, there are created dedicated fields of studies aimed at providing appropriately qualified employees to companies from the SSC/BPO and production sector in the region.

Fields of study dedicated to the BPO/SSC/IT industry and production in Łódź

Technical University of Łódź

- Computer Science
- Technical Physics
- Science and Technology
- Information Technology
- Electronics and Telecommunications
- Management and Production Engineering
- Business and Technology
- Logistics

University of Łódź

- Business Linguistics (L4B) 2013 (Infosys, Fujitsu, DXC Technology)
- Banking and digital finance 2015 (mBank, Accenture)
- International Finance 2016 (Avallon)

The presentation of the fields of study run by Łódź universities in terms of meeting the needs of employers

The electives that were created for the BPO/SSC/IT industry and production.

Science and Technology:

- Programming in Engineering
- Numerical Methods
- Modern Programming Techniques
- Photonics Lab
- Wave Optics
- Computer Simulations
- Laser Technology
- Elements of Optoelectronics
- Technical Physics
- Programming for physicists
- Open source software
- Elements of computer networks
- Elements of databases
- Programming tools
- Elements of numerical methods
- Numerical methods of computer physics
- Lasers and their application
- Introduction to optoelectronics
- Digital technique

Computer Science:

- Advanced Java programming issues
- Programming in the Scala language*

Electrical engineering, Electronics, Computer Science and Automation:

- Computer aided designing of electronic systems
- CAD CAM EDA packages (design and verification of designs of schematic diagrams and printed circuits for electronic devices)
- Advanced issues in the design of electronic devices (design and verification

of designs of schematic diagrams and printed circuits for fast and high-complexity electronic devices, design taking into account production requirements and current EU regulations)

Institute of Applied Computer Science:

- "Software Test Methods" - an elective block for 6 semester of Computer Science. The software development process is assigned to the block, and the content is implemented in agreement with the ICT cluster in Łódź.
- "Network systems" – specialty at the first-cycle studies of Computer Science.
- "Corporate Computer Networks" – specialty at the second-cycle studies of Computer Science.
- "Administration and Security of Network Systems" - post-graduate studies.

Electronics and Telecommunications:

- Computer control in industrial electronics
- ARM processors in industrial systems
- Industrial computers and HMI SCADA packages
- Industrial communication systems
- Acquisition and processing of signals in industrial systems

The above fields of study were created in response to the demand of companies from the Łódź region, eg: Agat - AgatIT, Aparator/Elkomtech, Warsaw/Kraków As-

tor, Scanfil/PartnerTech Poland, Printor, the ELECTROTECHNOLOGICAL ASSOCIATION QWERTY.

- Reconfigurable systems and HDL languages
- Microprocessor systems
- ARM processors in industrial systems
- Implementation of digital signal processing algorithms in embedded systems
- Second-cycle blocks
- SoC platforms
- Advanced modelling in HDL languages
- Implementation of digital signal processing algorithms in embedded systems 2

They were created in response to the demand of companies from the Łódź region, eg: AgatIT, Poznań Antmicro; Aparator/Elkomtech; Comarch; Ericsson; Fujitsu Technology Solutions; KME; Sieradz Scanfil/PartnerTech Poland; Printo.

Management and Production Engineering:

- Information systems in the enterprise
- Logistics engineering
- Analyses and consulting in business
- International business
- Business management
- Business management practice
- Management of an innovative organization

*The following blocks have been proposed as a response to the needs of companies from the territory of the province, whose area of activity is the design and manufacturing of embedded systems, producing printed circuits and performing contractual assembly for electronics. The information for students shows that the acquired knowledge turns out to be important also in companies producing household goods (Indesit, BSH) and from the automotive industry (TRW ZF).

- Intellectual capital management
- Project management
- Ergonomics, occupational safety and health
- Quality management
- Logistics management
- Production management

Such educational potential creates large recruitment opportunities. For example in case of recruitment for the position of an accountant (AP/PTP, AR/O2C, GL, RTR, Treasury), the companies from the SSC/BPO sector employ graduates of the following Łódź fields of study:

- Finance and Investment
- Finance and Accounting
- International Finance
- Financial Market
- Accounting
- Management
- Entrepreneurship and Innovation Management
- Tax Law and Accounting
- Economics/Ecobusiness

In the SSC/BPO structures, knowledge of an additional foreign language is one of the most important requirements among candidates, that is why employers also employ people who have graduated from philological studies (English, Italian, Spanish, Germanic, Romance philologies) and are highly motivated to study in the area of accounting.

TIPS FOR INVESTORS IN TERMS OF THE FIRST STEPS ON THE ŁÓDŹ LABOUR MARKET

Each investor, already at the stage of making the decision of the location selection, should pay attention to a few key issues concerning mainly: the availability of specialized staff, academic potential, infrastructure level and the potential of the real estate market and the city's overall attractiveness as regards cultural and entertainment facilities, as well as living costs.

I recommend using the support of experienced specialists in the areas of recruitment, infrastructure, real estate to an investor taking the first steps on the Łódź labour market. The investor's first activities should be simultaneously directed at cooperation with a recruitment agency that knows the Łódź market well, which will provide reliable information on the labour market: availability of specialized staff, academic potential,

financial expectations of candidates and attractive benefits for candidates, will present total employment costs of the employee and help in the strategic planning of recruitment processes, employer branding and their implementation. At the same time, it is worth starting talks with office agents, who will present the best office space for development, taking into account modern solutions in this field and adapting the offer to individual investment needs. At each stage of the activities, cooperation with the foreign investment office is extremely important, which will help in dealing with all formal aspects, provide a package of information on the cost of living, cultural and entertainment facilities, ongoing and planned investments in the city that may have an even greater impact on attractiveness.

Anna Kulawiak
Delivery Manager
Antal SSC/BPO

THE YOUTH IN ŁÓDŹ

The aims of the Youth in Łódź program are to encourage young people to connect their future with Łódź by supporting their student's career development at Łódź universities. At the same time, the goal is to provide local entrepreneurs and potential investors with highly qualified staff. The program is highly recognizable. 98% of students from Łódź who have heard about any action directed at young people spontaneously indicated the Youth in Łódź program. The program is implemented by the Investor Service Office of the City of Łódź Office. Partners of the program are leading Łódź universities: Łódź University of Technology, University of Łódź, Medical University and over 130 employers from Łódź and the region.

As part of the program's initiatives, we can distinguish:

- Portal of apprenticeships and internships - the website is dedicated to employers with headquarters or branch in Łódź, or in the Łódź province and offering apprenticeships and internships that will take place in Łódź or in the Łódź province.
- Registration and placing offers on the portal is free.
- Have an internship in Łódź - holiday internships. As part of the project, there is a wide promotional campaign of internship funders and submitted offers, a promotional package related to the number of internship offers

submitted, and there is a possibility of initial selection of the application by the organizer. Employers receive a short list of the best candidates and decide on the selection of people who meet their expectations.

- Scholarship program The Youth in Łódź - participation in the scholarship program allows you to reach the most active students from the fields of study selected by the employer.
- Free training Your career in Your hands - the implementation of free training provides future employers, employees with knowledge that goes beyond the knowledge gained at the university.
- Visits in companies - "Meet Łódź Employers" - is a series of visits of students from Łódź in companies that are partners of the Youth in Łódź program. During the visit a company tour takes place as well as the presentation of

employment opportunities, recruitment process, etc.

The participation of employers in the Youth in Łódź program is a perfect complement to activities in the area of personnel marketing. A wide range of cooperation possibilities means that every company is able to engage in activities tailored to its own needs. The program offers the following channels of communication with students and graduates:

- the website www.mLodzLodzi.pl, which on average is visited by over 20,000 unique users per month,
- a profile on the Facebook social network (almost 20,000 fans),
- newsletter with over 9.5 thousand subscribers,
- notice boards for the Youth in Łódź program located at Łódź universities.

POVIAT LABOUR OFFICE

The Poviatski Labour Office offers many tools for employers to support employment. These are:

- Workplace equipment for a disabled person (up to 15 times salary)
- Refund of a 6-month internship up to PLN 907.63
- Support for training and lifelong learning, for example in the form of co-financing: post-graduate courses and studies, exams enabling obtaining documents confirming the acquisition of skills, qualifications or professional qualifications, medical and psychological examinations, insurance against accidents in connection with the undertaken education. The amount of support is 100% of costs for micro-entrepreneurs and 80% of covering costs in the case of other employers, up to 300% of the average salary in a given year for one person

The Poviatski Labour Office provides access to people who are out of work, according to the presented competences. In the context of the SSC/BPO sector, knowledge of foreign languages is crucial. As of 31/01/2018, in the database there are people who know the following languages (however, it should be noted that knowledge of a given language is declarative and not verified by the Office):

Language	Number of people
English	7 606
Russian	2 066
German	2 122
French	299
Spanish	212
Italian	161
Ukrainia	37
Arabic	32
Swedish	21

In the context of the manufacturing sector as of 31/01/2018, employees with the following technical skills are available in the PUP database:

Type of predisposition	Number of unemployed people declaring having at least one of the predispositions
Service, assembly and repair of technical devices	1044
Ability to operate devices and machines	
Ability to assemble, diagnose and service equipment and machines	
Preparation of technical specifications, writing reports, supervision over commissioned work of other technical employees	
Knowledge of the technical drawing, measurement techniques	
Type of qualification	Number of people
welding	138
forklift/truck operating	602

KONTAKT/CONTACT

Urząd Miasta Łodzi
/ City of Lodz Office

Biuro Obsługi Inwestora
i Współpracy z Zagranicą
/ Investor Service and
International Cooperation Bureau

ul. Piotrkowska 104A
90-926 Łódź
(42) 638 59 39
boi@uml.lodz.pl

Oddział Pozyskiwania i Obsługi
Inwestorów / Investor Acquisition
and Service Team
ooi@uml.lodz.pl

Antal Market Research
ul. Puławska 2
02-566 Warszawa

Agnieszka Wójcik
Market Research Manager
+48 728 527 940
+48 22 483 50 00
Agnieszka.Wojcik@antal.pl

Źródła / Sources

Ministerstwo Pracy
i Polityki Społecznej
/ Ministry of Labour and
Social Policy
Baza Antal
/ Antal Database
Główny Urząd Statystyczny
/ Central Statistical Office
Urząd Miasta Łodzi
/ City Hall of Łódź

Opracowanie raportu / Preparation of the report:

Aleksandra Kujawa
Anna Kulawiak
Kamil Tomczyk
Agnieszka Wójcik

